

kor a világosra hozzák, igen énekelnek,
a szőlőt. *RMK I. 15. 16. 17.*

69. Arpa, len, kender, és kápóztának va-
dakra gánéj, bordan, hatélben nem lehet:
Zab verést el végezni, nyári buzát, tava-
pát vetni. Forgatni árpa alá.

Kertelni, fűz fa ágakat le vágdalni.

Az réteket, kerteiket meg gereblyélni, tisztá-
sálni, a vakandok turáfolat meg egyenesíteni, az
viz folyásokat a réteken meg újítani, vizet rájok
bocsátani, árkokat ásni.

70. Késő repát 16. Martii, az az Böjt-más he-
vának, avagy 16. nappán kell vetni.

Nyári buzát, nagy hértben vetlenek.

Komlót ki nyitni, és meg metszeni.

Nyári arpat Husvét előtt, vagy után vetni,
a mint az údó enged, és ha ki megycsa a fegy-
a földnek.

Szot költetni a ház fölére, és más szük-
ségre.

71. Lisztet őrleni, a ki meg áll nyaralóra.

A juhokat, ne bocsátsak ebben a hónap vi-
zes, és mocsáros helyekre, az első zöld füvönre
a vértől hamar meg fulnak.

72. Az hernyokat le szedni a fákról, minek
előtte meg elednek a naptól.

Sperma Ranarum, Béka tojást a tóban, az
vagy póshat vízben kell szedni ebben az hónap
ban, avagy azt diszillálni, igen hűvösíti a fel-
és ha mindgyárt ennek az hónap előtti
meg mossa az ember a kezét, avagy ha

(16)

intálatos ruhát, lennyedéket, akár miből
szűk, elvélzen róla: és az ujokban ne-
edő ferget meg. Őli, avagy más állatokban is.
6. Hogy pedig egész elzrendő által meg tart
d azt a békatojást, és élhefs vele, ted ebben
a h-ban egy fazékba, csinald. be, áld. el a földben
fövenyes helyen; elsőben, zavaros vízzé válik:
az után meg-tisztul. Ha mikor az emberben,
vagy marhaban a' ferget meg-akarod őlni, márt
egy ruhátskát ebben a' vízben, tedd reáa' fereg-
re.

74. Szederjes violában Syrupot csinálni, és con-
servát, eczetet, vizet.

Husvétul fogva Szent Jakab napig, minden
féle halitzik; azért, ez üdő alatt, nem kellene az
őreg halokkal halászni, hanem a' nagy vizekben,
hol nád nincsen; de a' tókban, és a' nádason a'
partoknál nem kellene engedni. A' ki Majusban
és Juniusban, az az, Pünkösöd és Szent Iván hoban
fok halat akar fogni, és az egész nyaratfzaka, ve-
gyen Bak májat, süsse jól meg: az után, hincse-
meg töröt Kámförrel, takarja borju, vagy bárány
hártyában, kösse egy deszkára, bocsássa a' vízben,
fok rákot, és halatfog vele.

75. Rákot fokot foghatni, ha az le-nyuzotb-
ka czombokat, és közte közre Basilicum füvet
a' focskákra vonszod, avagy bűdös húst, és bo-
a' vízben, a' hola' rákok szoktak lenni, arra
odnak, tegy hálócskát alája, és vond. ki.
ezzel halat foghatfz, ha egy kalán Gém-
ezzed, olvazd jól meg vas fazécskában a'
m

(17)

mi egy kevesse meg-perfelföldik: az után, teg
egy kalán mézet hozzá, és főzd megént edgyütt
meg, sűrű léfzen; az után, keverd jól őszve, tedd
egy szelenczécskébe, mikor halászni akarfz men-
ni, kend. meg a' kezedet, és lábaidat vele, meny-
bé a' vízbe, csudát lácz a' lábaid körül.

77. A' méhek felől, azt tartják némellyek, hogy
fársáng farkán, leg job mehet vásárlani, és el-vin-
ni; némellyek ebben a' hoban, és ennek végén;
mert még most kevés méze, és fia vagyon; né-
mellyek, mikor az alma-fa virágzik, de gyengén
kell vele banni. Ebben az hol-napban, ki kel rak-
ni a' méh káfokat, hogy az lyukok a' napra szol-
gályon, mikor reggel ki-repülnek; de leg-jobb,
ha nagy tehetik, hogy nap estig, a' verő-fény rajtok
légyen.

78. Ebben az hoban, Márczot főznek, a' ki nya-
ratfzaka el tart.

Minek előtte ki-fokad a' nyir-fa, akkor csid-
nállyanak abból seprút, és meg tertsák, mert az
két annyit tart, mint az, a' kít az után mikor leve-
les, csinálnak.

79. Ebben a' holnapban-is jó szőlőt metcze-
ni, de reá kell vigyázni, hogy a' metzők, az jo ve-
nyikét el ne mellek, és el adgyák, avagy ajándé-
kozzák. Ennek az honak 17. dik napja után,
nem igen féltik a' szőlős emberek, az szőlő tövét
avagy vészfejét a' hidegtől, és dertől; azért sz-
badon meg nyittyák, és metfzik. Ebben a' h-
ban jo szőlőt ültetni.

80. Ha régilen magod vagyon, három

B:

egy esztendő, és el akarod vetni, egy vagy két nappal a vetés előtt, tölcs egy vagy két kanna fertes, s' vefed el, szép lened leszzen.

Gyümölcs öltő Boldog Afzony napjára, né-meltyek igen vigyáznak, ha azon nap reggel, nap kelet előtt szép, és tiszta üdö vagyon, hogy a' csil-lagok szépen tündöklenek; jó és bőv esztendő nek jele, és minden dologhoz alkalmas. Ezen a' napon, avagy hamar az után, fel-adgya magát a' hal a' mély vízből, a' part felé.

81. Ha nagy Pénteken eső esik, jó esztendő nek jele. Ha Húsvét napján, több Vasárnapokon leszzen eső Pünkösöd és Húsvét között, hogy sem-mint tiszta üdö.

82. Tabácát Boldog Afzony nap tájban mihelt az üdö engedi, mindgyárt veszen az ember, igen jó mind az levele, mind az ki facsart leve, és az levelének meg tört pora is a' sebekre.

Az tyukmóny hejét, a' kiből ki-költ a' tyukfi, ebben a' holnapban, öszve kell szedni, és meg tar-tani, igen halznos orvosság a' fővény ellen.

83. Ebben az holnapban veszik az nyírfának vizét, ha a' fát egy árral, vagy fűrócskával meg fű-rák, a' vize ki esorog, minek előtte meg-levelez-nek; és mikor a' hold nevelkedig, ki-űzi a' kö-vet az emberből, és belső nyavalyáját gyógyítja, kiváltképpen a' tüdejét, máját, lépét, és ha ki az orczáját mossa véle, minden szeplőt el-vészzen, és szép ábrázatot szerez. Elherz egéls esztendő nek jele, ha tiszta hordobát szed, jó ital Nyárban virban, főképpen ha bor seprőre töltik, és

84. Ebben az hoban Veszőre kell vágatni ker-telni valót, a' sövényeket meg-ujítani.

Az kertelni való vészővel, nem kell mindgyárt sövényt fonni mihelt le-vágják, hanem kévékbe kö-tözni, és úgy egy, két, vagy három hétig állani, és fen állitva szárasztani.

Szederjes violának a' szaga igen jó részegség ellen, a' kinek más nap attul fáj a' feje, köffe-bé vé-le. Conserva Violarum, avagy csuorba csinált viola, igen jó az hagymázban, és minden hévsé-gek ellen, kiváltképpen a' kis gyermekeknek, a' ki ket nehezég tör, mert mindennémű hévséget meg olt, meg-erősíti a' szívet, az hasacsáját nyie va tartya, és az öklelést meg csillapítja; sőt ha csak vízbefőzi is az ember a' violát, tégyen mézes belé, igya purgál.

85. Magnak való palántákat, vagy gyökere- ket, akkor kell kiültetni, mikor az hold a' Biká-ban, Vízöntőben, Bakban, Szűzben vagyon.

86. Ludfiakat minek utánna egy vagy két hé-tig kenyér béllal tartottak, az után malátát adgya-nak nekik, avagy ázott árpát, a' ki szép lágy, hogy hamaréb hizzanak. Az ki pedig hamar akar lud-fiakat hizlalni, fejt kenyer béllal, mellyet téjben áztattak, taresa őket, hamar meg hiznak. Az ludfiaknak reggel egy kevés só, babért, az az Lau-rus fának gyümölcsét, és hamucsát adgyanak be, hogy meg ne hallyanak esztendő által. Gyöngé-csovánt apróra vagdallyanak, és korpában ke-v-jek, azt adgyák nekik, igen egésséges. Meg- szokták hamar őket jegyzeni, hogy el ne

gyenek máséval, egy két, vagy három csep vizet cseppentenek a fejére, avagy a lábán jelt csinálnak egy kéfecskével.

87. Fákat jó ültetni ebben a' hónapban, az kik jól teremnek, kiváltképpen abban az időben mikor a' Golya meg-jű, és leg inkább mikor a' hold felik, és a' Bikában, Kettőben, Mértékben, és Vízöntőben vagyon.

88. A' Tehenek, ebben a' hónapban nem igen esznek, hanem, a' nyers fűz fára sietnek, azért jó fűzénát, sariut, avagy zab polyvát kel az ételbe keverni.

Ha Februariusban hideg volt, ebben a' kertet meg kel készíteni mindenféle vetemények alá; palántának, petrefelemnek, sárga répának, paszternáknak, cikoriának, &c. veres hagymának, mellyet, ha szintén hideg vagyon is, ebben a' hónapban kell vetni.

89. Ebben a' hónapban, mielőtt csak a' felettéb váltofagya ki-megy a' földnek, és ha az eke a' földbe meher, a' föld közép szerént száraz és nedves hold fogytára, az az, mikor a' holdban alig van meg egy hét, avagy utolsó fertályán, tiszta bort, árpat vessenek. Item, nyári rosot. Ennek az hónapnak végén, kender, és Babot vessenek. Es valamit Februariusban az hó, és hideg miatt, el nem végezhettenek, ennek a' hónap elején végezzék-el. A' Fűveknek, virágoknak planálásában, és ültetésében, s' bizonyos magoknak vetésében legyenek szorgalmatosak.

Micsoda

Micsoda magokat, melly időben kell vetni.

P Alántát, rácát, vagy káposzta magot Februariusban, az az, Böjt-elő hónapban. Martiusban, Böjt-más hónapban; Aprilisben, Szent György havában, új holdba vetni, hold töltére palántálni.

Vereshagymát, salátát, metelő hagymát, parét; Februariusban, Martiusban, hold töltére, Olasz káposztát, holdtöltére, Februariusban, Aprilisben, Juniában; az az, Sz. Iván havában, Pasztornákot Aprilisben, Februariusban, Juniában. 91. Répát, Retket, Tököt, hold töltére Februariusban, Martiusban, Juniában.

Ügorkát, Dinnyét, hold tölté után Februariusban, Martiusban, Aprilisben.

Spinaczt, petrefelyemet, ánist, Olasz kaport, Februariusban, Martiusban, hold töltére, és fogytára.

Nyári Endiviát Februariusban, Martiusban, Aprilisben ujságra a' magváért.

92. Basilicumot csak Martiusban.

Portsz fűvet Februariusban, Martiusban ujságra. Majoránát; Violát Februariusban, Martiusban Aprilisben, hogy tellyes legyen hold töltére. Bárson virágot; Rosmaringo; Spicinardot, ujságra Februariusban, és Aprilisben.

Mustár magot; Februariusban ujságra. Vad sáfránt, Martiusban hold fogytára.

93. Coriandert, Turbulyát, Sallyát, Sós Februariusban, Martiusban ujságra.

Pápa füvet Februariusban, Martiusban, Majusban hold fogytára.

Szeg füvet, Cardit, Articsokát Martiusban, Aprilisben, hold fogytára.

Narancsot, Citromot Martiusban, Aprilisben, hold fogytára és töltésre.

Pimpinellát Februariusban, Martiusban hold fogytára, vagy újságra.

Kenyérbél Virágot, fehérmákot, és vereffet Februariusban, Martiusban, hogy teljes legyen hold töltésre.

Isop, Kömény, Martiusban új holdra.

Sárga szarkaláb, Februariusban újságra.

95. Spárga, minden időben jó, ökör nyelv.

Borágo, Februariusban, Martiusban újságra.

Szálát, Spinátát, Nyári reket, minden időben jó vetni. Káposztát pedig, Cardit, Articsokát.

15. napig, minek utána ki-kel, meg kel a dértől, és hidegtől oltalmazni.

Melly időben kelnek ki az magok.

96. **B** Afilicum, Laboda-paréjsárga és teje répa, Mustár mag, mindgárt harmad napjára ki-kel.

Anisum negyedikre, Saláta ötödikre.

97. Retek hatodikra, és ha tél-felé vetik, tizednapra. Ugorka, dinnye hatodikra, és hetedikre. Afonlekeppen az árpa, lencse, borsó, lednek, csi ser, borsó, és több effele konyhára való vetemé-

nyek

és Pünkösöd előtt egy vagy két héttel meg nyírni, a' mint az idő enged, ha meleg lesz.

Csalánt ha meg vagdalod, és a' buza körpé közé kevered, s' a' tyukoknak ved, sokat tojnak.

Szőlőt kötözni, és levelezni.

Váznát kezdeni fejeztetni, mikor a' fák virágozni kezdenek.

Szent György nap tájban, megént ki kell hozni a' napra az idegen fakat, úgy-mint Citromot, Narancsot, &c. és efféléket, a' kiket Sz. Márton nap tájban, meleg helyre tettek; el-kell azoknak gyökerétől a' földet vonni, és mást reá töltetni, meg kell őket irritani, a' fattyú ágaktól.

109. Olaj fát, Pomagránátot, Citromot, ha még el nem ültették, el ültethetik.

Füget, gesztenyét, narancsot, cserefnét, oltathatni. A' fiatal szőlőveszőt, meg metszeni.

A' ménlovat, a' kanczák köziben erefzék.

A' méh kasokat, meg tisztítani mikor meleg kezd lenni, és ha kiakarnak járni.

110. Olaj fát oltathatni ágacskákra, és szomre.

Ebben a' hóban, meg kell a' Bárányokat, Dömálfokat, és más lábas marhákat herélni, az húsvőshetekken.

Olajz kaport, két vagy három héttel. Husvét előtt kell vetni, ha azt akarod, hogy nagyobb, és edesebb legyen, tégy egynéhány magot, a' metszet Fügekben, és úgy tedd a' földben.

111. Mondola magokat, a' kiket, a' fazék földben tettek, ebben a' hóban első fertály

C 2

ki kell szedni, és fővenyes földben ültetni, és felül valamennyire, fővennyel bé kell fedni, hogy a' hideg meg ne árcson nekik; két újni mélyen tegyék a' földben.

A' Békák valamennyi üdövel Sz. Márk nap előtt karatynak, annyi üdövel az után halgatnak

112. A' gyöngy virágnak gyökerét ha ki keletkor ki-álsák, és meg-száraztyák, a' ruhákban termő molyellen igen jó, ha a' ruha közzé a' ládában, vagy almáriomban bővön tészik.

A' melly fák nem akarnak gyümölcsözni, a' zokat furják meg a' gyökerénél, és verjenek Jegenye fábul csinált éket, avagy ék szegret beléjek.

113. A' fákön eret kell vágni, az az meg kell furni a' béleig őket, az után nyitva hadni, had folyon ki a' víz belőlök, vagy harmad napig, az után meg bé kell verni varju tövis fábul csinált ék szeggel, a' ki fejes és zöld Avagy haficsd meg a' fának külső heját, az ágaitol fogva a' gyökeréig két felől, ha vékony a' fa, ha pedig temérdek három felől.

114. Szent György nap tájban két, vagy három nappal az új hold előtt, vagy utánna meg olthatni.

A' fiatal fákra, mellyeket tél előtt ültetnek, vigyázni kell Martiusban, Aprilisben, és Majusban az az, Böjt-más hokban, Szent György havában, és Pünkösd havában, mikor a' száraz szelek fújnak, meg-száraztyák a' földet, mikor meleg nap van meg kell tekinteni; mert közönségesen a' földben, a' fán környös-környül meg juka.

odik, a' kiken bé-szivárkozván a' levegő ég a' gyökerére, annak nedveségét ki szija; azért önzőzéssel kel őket segíteni, kíváltképpen ganéjossal.

115. Ha az hernyok a' fészkekből a' fákön ki-mászta, nem kell nappal őket le-szedni, hanem este felé, mikor megint vissza szoktak a' fészkebe mászni.

Fűzfát az ujságra kell ültetni, mikor a' vízben ki fokad.

116. Pomagránátot Baraczk fában olthatni, Zabot vessenek ebben az holnapban, mentül hamaréblehet; Tizenkét héttel Sz. Jakab nap előtt még verhetni zabot, az után nem.

Lent tizen egy héttel, de kilencz héttel jobb.

A' fiatal csalánt ebben az holnapban arassák és szárazsák meg, tarcsák tölre, igen jó a' baromnak ha meleg vízben keverik.

117. A' kopaszok ha gyakran veres hagymával kenik a' fejeket, hajok nő.

A' Fülemléket Szent György nap tájban kell fogni, leg inkább elebb; mert a' kit az után fognak, ritkán lélzen elő.

Ebben az holnapban iffiú pacsirtát kell felnevelni, és éneklésre, sipolásra kell tanítani; mert hamar meg tanulnak mindenféle notát, madaraknak énekléseket, és egyéb állatoknak kiáltásokat követik.

118. A' madarakat nem kell fogni, mikor ülnék; az halakat sem mig ikrások.

Az öreg ludakat ebben a' holnapban először ké meg-melylezteni.

Kender és káposzta alá való földet meg forgatni az utolsó negyeden.

119. A' Barmot ki-hajtani, a' mint az alkalmas tőrság enged.

A' ganejt hánni eső után, avagy utolsó fertályra, így hamarab meg rothad.

A' mint a' Cserelznye virágzik, úgy virágzik a' szőlő is; ha a' cserelznye jölel virágzik, a' szőlő is, és ros is jól.

120. Ha a' fák jól virágoznak, jól isgyümölcsöznek, ha azon holnapban el-virágoznak, ha pedig nem, keveset hoznak. Ha eső esik a' fák virágzására nem jó, ha igen száraz is az sem jó a' virágoknak.

Ettől az holnaptól fogva tizenkettődik napjáig Augusztusnak, egy juhász te legeltesse nyáját edgy helyen, tovább egy erizakánál, s' egy delnél.

121. Ebben az holnapban meg kellene tiltani, hogy az ikras rákokat és halakat ki ne fognák, töképpen mikor a' hal ivik.

Mikor meleg kezd lenni, és a' méhek ki kezdenek repülni, meg tisztítsák a' méh kasokat, és tökéket, hogy munkálkodhassanak.

Ha az őlzi verés ki-keletkor olly ritka, hogy edgyik tő a' másikhoz, csak edgy arasznyira vagy on is, nem kell azt fel-izantani, de ha el nem ered az araszoddal edgyik tővet a' másiktól, bizvált fel-izánthadd, és mást vethet be.

122. Borfő Sz. Gergely nap tájban vetnek, a' nagy herben, három nappal az új hold előtt, mert így hamar el-virágzik, telyes lesz, meg nem

nem vész, és jó buza terem azon a' földön.

Ha a' földi balha enni kezdi a' palántát, hincsd meg hamuval, avagy olyan hulladékkal, mellyet a' Timárok a' bőrről le-vakarnak; vagy holt szennet törjenek, és kormot, s' a' val hincsek meg a' palántot, retket, répát, &c. Item, ha meg öntözöd vízzel a' mellyben ürmöt, vagy más kelerű füvet főznek, Item, ha a' magot meg-ásztatod olyan vízben, a' kiből czékát, avagy Olasz káposztát, főzzenek. Avagy minek előtte el-vetned a' magot, metéllyed apróra a' foghagymát, tölcs vizet reá, hogy jól meg lágyuljon; az után azt a' vizet tölcs a' magra, a' kit meg akar sz oltalmazni; hadd egy kevés ideig rajta, tölcs le rola, és vésd-el, de őlözve ne ragadgyanak a' magok.

123. Ebben a' holnapban, Gyöng virág vizét, kell égetni, igen jó a' gutta ütés, nehezég, és más betegségek ellen, avagy míg az virágját kaphatni. Item Scabioza, vagy var, fű vizet.

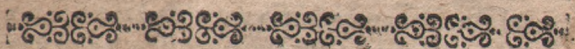
Ebben az holnapban a' meny hálnak nagy a' mája, abból vizet kell égetni, és olajt orvosságnak.

124. Ha azt akarod, hogy Aprilisben és Majusban a' fák virágának ne arcon a' hideg gyákrán öntözöd meg a' fák gyökerét, kinek leg könnyebben végét ered, ha egy fazékban vizet töltesz, és abban ruhát bocsátasz, a' ki által a' víz alá szívárkozzék a' gyökerére, legyen elegendő víz benne.

Ugorkát Aprilisben vessenek, mikor a' hold vagy nyolczad napi, és nem mikor száraz a' föld,

hanem nedves; és nem egyszer s' mind, hanem három ízben-is. A' kit télre akarnak bélozni, későbbben vésék.

Ebben az hokban, kölest-is vethetni, és pohánkát-is.

M A J U S, Pünköszt hava.

Ebben a' holnapban, 31. nap vagyon.

125. **E**bben a' holnapban, meg kel szünni a' töl-
li Verésnek gyomlálásául, avagy a' fű-
veknek ki-gyomlálásául, Sz. Phülöp és
Sz. Jakab nap tájban.

Szent kerest meg-találása nap tájban, a' pa-
lántát ültetni.

Lent, kendert, kölest vetni Szent Orbán nap-
ján

126. A' Bányókát el-választani Pünköszt táj-
ban, és háromszor az juhokat fejni kezdeni nap-
aban, vagy egy héttel az után,

Gyakrabban és szorgalmasabban meg for-
gatni a' gabonát az élés házban, hogy meg ne
vesztegetődjék, mikor virágozik a' mezőben.

Sűrű kemenczét, házat, csűrűt, és egyéb effé-
lét tapasztani, nem hasádoz olly igen meg.

127. Az juhászokul számot venni a' Bányóká-
rul, k'ket télben meg öltetnek, és mennyi maradt,
kiket-kiket külömben, meg kell őket bélyegzeni,
Sz. Phülöp Sz. Jakab nap tájban.

Halonloképpen a' tölbarmóktul való jedsé-
seket, és számot meg-tekinteni mennyi, és hány
héjával vannak.

A' fiatal fákat, és palántákat öntözni: hogy
ehéz könnyebben juthass, tegy egy edényben vi-
zet, tedd azt a' fa mellé, és abban egy ruháskát,
kinek egyik vége a' vizet érje, a' másik a' fának
tővé; és így szüntelen nedveslegben tartya, az
mint fellyeb.

128. Az juhokat meg-nyírni.

A' Borókat meg töltetni.

Vajat gyűjteni.

A' Borjúkat el-választani.

A' szőlőt másodszor meg-kapálni, és az első
földet reá hánni levelezni, a' hejába való növénye-
ket le-szaggatni. Halonloképpen a' fákrul, a'
fattyu növényeket.

129. Olaj-fát oltani, és szőlőt minek előtte ké-
fokad.

Az oltott fákat, minden nap este vízben,
mártott spongiával meg öntözni.

Ha Sz. Orbán napja szép fenyés létszen, bőse-

ge lesz a' bornak; ha eső esik, kevés. Hasonló-
képpen Pünkösdi napján is.

Némelyek azt mondják, hogy minémű Sz.
Orbán napja, olyan az őz-iszédéskor, de ez né-
bizonyos.

130. Ennek a' hónapnak fogytára, ha virág-
zik a' tölgy-fa, ésbőven, sok vaj leszén, és jó
élesztendő.

Ebben a' hónapban, ha sok a' fű a' gabona kö-
zött, gyomlállyak ki, és hadgyák meg száradni,
hold közepben hordgyák ki, nem terem más.

Ha ebben a' hónapban gyakran meny-dörög,
sovány élesztendő következék.

131. Mikor az alma-fák virágoznak, leg job váz-
nat fejeztetni.

* Ha a' szőlő virágzik hold teltére, jó érett sző-
lő leszén.

132. Ennek a' hónap első napja előtt, nem kel-
a' Bikát a' tehénekhez bocsátani; és így, Gyertya
szentelő Boldog Afzony napjára borjuznak.

Ezekben a' napokban, az öreg csallánt meg-
kell főzni, és a' Tehéneknek adni, sok és jótéte-
adnak tőle.

Ebben a' hónapban, palántát kell ültetni, mi-
vel hűvös, és néha nedves szokat lenni az idő.

133. A' kinek feles gabonája vagyon a' padlá-
son, avagy éles házban, azt leg alább minden hét
forgattassa meg, hogy ne legyen nagy garmadá-
va egy másón, és a' pot ki-mehessen; mert a' pot-
tul meg-muskálódik, és dohosodik. Ha pedig
azt akarod, hogy egész nyarat szaka frissen mara-
gyon

gyon, és meg ne dohosodgyék, erzd-le a' vas ro-
stán hogy a' pot ki-mennyeen belőle, minek elő-
te a' ház padlására tölkd, ne félcsed könnyen.

Ebben a' hónapban, a' lovakat jól kell tartni,
étzaka is eledeleket meg-adni, itatni, usztatni, va-
karni szorgalmasan, hogy meg ne csaponyaa-
nak; mert ha ebben a' hónapban jó gondot nem
visel az ember rájuk, úgy el-vesznek, hogy egy-
nehány hétig sem vehetik fel magoakt.

Irnia való pennákat, ebben a' hónapban von-
nyanak a' ludakbul a' Deákok magoknak.

Úrnak menyben menetele előtt izokták, a' bá-
rányokat, és kosokat az Juhoktul el-választani.

Ebben a' hónapban jók a' rákok enni, kivált-
képpen mikor a' hold telik Septemberig.

Ebben a' hónapban kezdetik a' horgászat gi-
lisztával, vagy cserebogárral, vagy rákkal.

* Ebben a' hónapban Rósa vizet égesen, főkép-
pen vad, és parlag rosából, Lictariumot, Syrupot,
és egyéb féle rosából való orvosságokat az jogaz-
da alzony.

* 136. A' ludfiakra, a' hideg napokban jó gondot
viselni, főképpen mikor hideg eső vagyon, min-
gyárt bé kell őket hajtani a' melegben; mivel még
igen gyengék, hamar meg-árt a' hideg nekik, és
meg-halnak. Hasonló-keppen a' póka fiak is, a'
kiknek, ha meg-sárosodik a' lábok, a'val vakarják
a' szemeket, meg-vakulnak, és meg-halnak, avagy
a' fű őket, úgy-is.

* 138. Hogy pediglen a' póka fiak könnyen
meg ne hallyanak, ilyen orvossággal ély: mikor

ki kelnek a' tojásbula' poka fiak, első eledelől adg három, vagy négy szem borlot nékik meg enni, az után vagdaly lavanyú káposztát apróra, és ahog keményen főtt záp tojásokat, és azt add enni nékik majd két hétig, az után csak őregen a' malomba árpát meg-törni, és meg főzni lavanyú káposztát közbe majd hét hétig vagdalni, valamikor tiszta üdő van, mindenkor ki hajcsák a' mezőre, vagy gyümölcsös kertbe, a' hol tū van, meg meg erősödnek, az után eledelt, és ha meg betegszik valamelyik közzőlők, csak mindgyárt lavanyú káposztát vagdaly néki, meg-gyógyul.

139. Az apró csirkék gyakran meg-halnak, mikor a' ros virágzik, azért levendulát tégy az itálokban.

Ebben a' holnapban a' tyukok, és kacsák alá, rehetni tojásokat.

Ha a' lúd-fiakat hamar minek-utánna ki-kelnek, téiben ázott fehér kenyérrel tartyák, hamar meg-nőnek, és meg-hiznak tőle, hogy idején meg ehetni.

140. Ha veres hagymát, sárga répát akar sz vetni, vagy ganajos tocsából vizet, és abban ásztasd meg a' magot, míg valamennyire csirázik, az után vedd ki, tedd egy kevesse a' földre, és vedd el, job felszen.

Valamit hold fogytára vet sz, az alá nő a' gyökereiben, úgy mint répát, retket, veres-hagymát, &c. a' mit pedig hold tölte előtt, az fel-nő leveleiben, és szarában, tőrszájában, úgy mint káposztát, Qlász kapor, &c.

Ebben

Ebben a' holnapban Pünkösdtől, a' Feeske fiakbul, minek előtte ki-repülnek a' fészkekből, és a' földet érik, ki-kell venni a' követ a' ki bennük terem, edgyik veres, másik fehér, igen jo a' szem-fajás ellen, és ha mi esik az ember szemében azt ki-vonsza, ha belé bocsátták.

A' Kakukot, mellyet ebben a' holnapban fognak, ha tollastul porrá törik, igen jo a' nagyed napi hideg lelés, és más féle hideg ellen-is, ha bé veszik.

141. Ebben a' holnapban leg-job az irós vaj, azt kell bé főzni, hogy elztendő által tarcsón, az patikákban-is igen élnek vele. A' friss irós vaj igen jo minden féle méreg ellen. Az kit valamely merkes állat meg mart, egyék irós vaját, és kenneye a' lábát. Pestiskor reggel éhomra három, vagy négy falat irós vaját egyék az ember, meg oltalmazza az infectiótul.

Sótalan irós vaj az égés ellen-is igen jo (a' lit ebbe a' holnapban gyűjtenek) ha irat csinálnak belőle a' bodzának középső hejával, tömjénnel, és maltixal edgyütt.

142. Ha ebben a' holnapban jól virágzik a' tölgyfa, jo elztendőt várj.

Ebben a' holnapban, a' damaszok a' mezőben a' merkes férget, pókot vagy hernyót könnyen meg elzik, és meg betegeszknek tőle; azért az itálokban, tégy Angyelika gyökeret.

143. Lent Sz. György nap tájban vetni; ne mellyek háromszor vetik, Gyümölcs oltó Boldog Alzony napja előtt edgy, avagy három nappal, a' vagy

vagy két nappal az után, és Virág vasárnapja előtt három nappal. Némelyek nyolcz nappal Pünkösöd előtt, mind az lent, s' mind az kendet edgyütt uj holdra.

Ebben a' holnapban a' nedves és siros földet, a' kik fokaig nedvességben állottak, elsőben szokták meg-szántani, a' száraz földet pedig másodszor.

144. A' szőlőt is másodszor kapállyák, az Juhokat meg-nyirik, Palántát ültetnek, és apro vereshagymát, reket, répát, &c. és egyéb hasznos veteményeket, ha még el-nem vették. A' vetés után sövényt fonni ha még el-nem végezték. Fát vágni, csúrt fedni, varsát csinálni. A' ganéjt az udvaron őszve hánni és az őszi vetésnek való szántó földekre ki-hordani.

145. Kendet vetni Sz. Orbán nap tájban.

Ha azt akarod, hogy a' méhek idején erefszenek, Sz. Phülöp és Sz. Jakab nap tájban, kend meg Juh tejel a' lyukokat, a' melyre ki-repülnek, idejében erefszenek, mellyek mindenkor jobbak a' későbbeknél.

146. A' méhekre Pünkösöd tájban ebben a' holnapban jól reá kell vigyázni, hogy meg ne hallyanak éheli, avagy egy holnappal elébb; azért mézzel, vagy mézes vízzel kell őket tartani, míg a' virágok elő-jönnek; job volna mind azon által őket nem szoktatni az eledelre, hanem inkább Szent Mihály vagy Húsvét tájban, mikor őket meg-herélik, és titztittyák, annyi mézet hadni nekik, a' ki vel meg-érik, és munkálkodhatnak utánna. Ha
nem

150. A' legyek meg-halnak egy veres gombátul, a' ki az erdőkön terem, ha meg-vagdallyák a' egy tálban téstik, tejjel meg-öntik, ha abban esznek; de olly helyre tegyék, a' hol az eb, vagy macska ne ehessek benne, mert az is meg-hal tőle.

151. Avagy törd porrá a' hunyornak gyökerét, öncsd-meg tejjel, add eleikbe.

Avagy jukazd meg alól a' fazakat, kőst edgy sákot reá, kend meg mézzel a' fazakat, ha sok légy száll reá fedd bé fellyül, rázd a' sákba, az után fordicsd meg a' sákot, hogy ki ne jöhesselek.

Ebben a' holnapban, mikor a' buza virágzik, nyolcz nappal elő vagy utánna Sz. Ulrik napjának, az mely esik negyedik napján Juliusnak, meg hafittyák a' fáknak külső hejét, hogy temérdekebek legyenek, meg-is irtyák a' halzontalan ágocakáktul.

152. Az eső ebben a' holnapban igen ártalmas a' szőlő virágnak. A' szőlő vesző Juniusban és Juliusban leg inkább nő Szent Lőrincz napjaig, az után nem.

Reket kell vetni Úr nap estin avagy Sz. Iván nap estin.

Az hernyokat a' fákrul le-űződ, ha szalmát gyújtasz meg, és a' val füstölöd.

153. Külömb-külömb-féle Olajokat a' füvek-ből, és virágokból venni.

Bodza virágot szedni orvosságnak Sz. Antal tűze ellen, &c. Bornak, eczetet csinálni belőle, az hordokat ki-fortázni vele, szép illatot ad neki.

154. Pünkösöd és Úr nap tájban, Sz. Margit

D

Aszony

A szony napjlig, vigyazni kell az Rajra, hogy el ne mennyen.

Ur nap tájban, vagy Sz. Medardus nap tájban, az az, 8 Junii a palangát, avagy ráczát el kell ültetni, főképpen mikor a hold a Bikának jelében van, vagy a Kohnak. Némellyek mind azon által Pünkőd, avagy Ur nap estin ültetik el.

A' Retkettávolj kell egymástul ültetni mind Ur nap estin, s' mind Sz. Margit nap estin.

155. Rópat verni Sz. Margit, és Kilián nap tájban, az az, 8. napján Juliúnak.

Ha Ur napja szép tiszta, jó esztendőre jelent, A' minémű üdö vagyon Sz. Medardus napján, olyan üdö léfzen négy hétig egymás után, főképpen ha eső esik. Ez után a' nap után nem fődömmár, hogy a' dév árcson a' szőlőnek.

Ha Sz. Vid napján eső esik, az árpában hiba léfzen, kiváltképpen a' tavasziban. Ha pedig jó üdö szolgál az árpa, is jó léfzen.

156. Ebben a' holnapban, a' mielly csirkék kikelnek, hamar meg betegeszenek, és meg halnak, ehetni mindazonáltal tyukmoryat a' fiukák alá, hogy Caniculában felnevelhessék őket, és őszel a' meleg házban.

Mivel most hamar pipjek lével a' tyuk fiaknak és lud-fiaknak, végy öreg pimpinellát, a' ki a' mezőben, réteken terem; Item, kaprot szárazd jóll meg a' tűzön egy cserépben, és törd jól meg, keverd sóval edgyüvé azt a' hamut, és adgy abból minden napon nekik reggel.

157. A' lud-fiaknak mikortolloknő és a' szárnyok

nyokban az öreg tollak, minden este, és reggel minnek előtte ki-hajtyák a' pástira, és este mikor bē hajtyák, zabot kell eleikbe vetni, és jó gondos kell reájok vifelni: mert Juniusban és Juliusban hamar meg betegülnek, és meghalnak; mivel ebben az üdöben némely legyek bujnak a' fülökben, a' kik addig csipik hogy meg kell halmitólók: Abból eszedbe veheted, mikor gyákran forgattya a' fejét, a' szárnyát le-eresztü, nem eszik, a' nyakát ki-nyujtya, szomorú. Ennek e-
lelt vészed, ha a' füleit belől kívül is meg kened babér avagy boroftyán olajjal, ha az nincsen csak a' olajjal-is, nem bujnak belé.

158. A' Golya fiakat, ha fazékba meg-égeted, és porrá töröd, borba avagy serbe meg-íszod, igé jó a' kölsvény ellen. Item, a' Golyának hája, igen jó az inaszkodás ellen, avagy a' kiket a' gutta meg ütött, és a' kezek reszket, ha az izzadó fődö után azzal kenik meg.

Ebben a' holnapban a' baglyokat ki kell szedni a' madarászatra, ha mind ki-szedik a' fiat, nem tojik mászor ott, de ha csak edgyet hadsz, is a' fészékbe, más esztendőre megént ott tojik.

159. Ebben a' holnapban a' fogoly madarak még a' bokrokban lakoznak, ott kell őket keresni, mert aratás előtt, nem igen jönnek ki a' mezőre, hanem azt el-végezven úgy jönnek ki; ebben az üdöben törrel foghatni meg őket: a' ganéjokról kit magok után hánnak, ismérhetni meg hol vannak, csak a' futásokra vigyázzon az ember, mert a' merre bē futnak, arra futnak ki-is, és mint egy

utat csinálnak, oda hánnyák csak a' tört, avagy
szőrből, avagy vas veszből, magok meg-fogják
magokat.

160. Ebben a' holnapban a' damaszok, a' mint
Majusban is a' hernyot, pokot, a' kik a' fákról a' fű
re le-esnek, hamar meg-eszik, s' a' méreg által ve-
ri őket, s' meg halnak; azért a' méreg ellen ilyen
orvossággal elly, ha az italokban Scordium, az az,
Ezer jofüvet téstesz; a' parlagon, és el-hagyott
szántó földéken terem. Ollyan szaga van mint
a' komlónak avagy a' foghagymának a' kit Majus-
ban szednek. Item kénkövet, Angelica gyöke-
ret, hunyorgyökeret, anif nem igen sokat, edgyik
ből annyit mint másikkul, rörd mind meg, tedd
egy lácskóban, veld az italokba. Item, öreg vad
kópát.

161. Ha pedig azt akarod, hogy esztendő által
egészségesek legyenek a' difznaid, végy Ophioscor-
dion, Kigyó gyökeret, uti fűvet, sejer ruhát, ürmet
mindenikből edgy marokkal, rörd mind meg, és
főzz árpát annyit, mennyit egyszer meg-ehtnek,
annyira hogy meg-dagadgyon, és ki csirázzék,
régy vagy két marok lór hozzá, és add meg, enni
a' damaszoknak, hajcsádbé az után az olban, hadd
alugyanak jól reá. Ezt ha esztendőben egyszer
cselekedsz ebben a' holnapban, Isten után egész-
ségek lesznek. Némellyek tekenős békát tartá-
nak esztendő által az italokba, vagy moslékba,
egészséges nékiek.

162. Ur nap után kezdődik leg jobban a' Ráká-
szat, és Angvilla fogás.

H.

Ha a' gabona jól terem, nem fok halat fognak
abban az esztendőben.

163. A' foghagymának szarát Sz. Iván nap estin
meg kell kötözni, és a' veres hagymát le kell ta-
podni, nagyobb leszén a' fejek, azt Sz. Lőrincz nap-
tájban ki lizedni; és ha azt akarod, hogy meg ne
fadgyon tébe, tedd a' fűstre.

Ha Sz. Iván napján eső esik, negyven napig
az után minden nap esni fog, és mind mogyoró, s'
mind dió keves leszén.

164. Sz. Iván napján reggel nap kelet előtt kel-
álni a' csengő fűvet, és szorgalmatosán el-tenni
fok haszna van, a' leg jobb, a' kinek fellül leg több
virágja legyen.

A' varas békát elevenen a' fejénél meg kell nyár-
solni, és a' sövényekre ki kell tenni, hogy jól meg
száradgyon, igen jó a' pestis ellen és minden nemű
mérges állatnak marása ellen, csak két ruha közé
tegyek, és a' febre kötsék ki-szija a' mérget. Ha-
sonló keppen ha a' varas békát elevenen meg fő-
zik fa olajban míg meg-hal, az az olaj igen jó az
Morphæa, avagy var ellen.

165. Ebben a' holnapban mikor az hás-fa igen
szépen virágzik, meg-kell szedni a' virágját, és vi-
zét kell venni, igen jó a' gutta ütés, és nehézség el-
len.

A' kerteket szorgalmatosán, meg kell gyomá-
lálni, és kinek nincsen elegendő telre a' barmok-
nak való eledele, mossa meg a' gyamot, szárazsá-
meg telre a' marhának.

D3

Szent

Szent Péter Szent Pál nap tájba, ha az üdö en-
gedi, kaszálni s' gyűjteni kell.

166. Ha azt akarod meg-probálni, mellyik ve-
remény mag jó lesz vetni, egy kevesse minek előte-
a kutya Csillaga fel kél, az az, 7. Maji, vess külön-
külömb féle magokat, mindenikből magányos
helyre, és az után hogy a' Csillag fel költ, re-
kénscd meg azon magokat, és a' melly mag meg
nem sértődött az jó, a' ki meg, nem jó.

Ebben a' holnapban, három vagy négy héttel
az takarodás előtt, jól kell a' munkás lovakat tar-
tani, hogy ez jövőendő erőss munkában meg ne-
szakaszkodgyanak, és ha lehet, új szénát, és új szal-
mából csinált szécskát ne adgyanak nekik, Szent
Mihály nap előtt.

167. Mindgyárt Pünkösöd után, és Ur nap táj-
ban reggel 3 órától fogva 3 és 4. óráig vigyázni
kell az Rápra, mert akkor szokott ki menni, és tart
ez a' Raj bocsatás 5. hetig, vagy tovább is.

Ennek az hónap fogytára, ganéjt hordanak az
ősi vetés alá való földekre, és az utollyára meg-
forgatják hogy a' ganéj alol essek.

168. Ebben a' holnapban, igen reá kell vigyáz-
ni a' fákön termő hernyokra, azért az apró tak-
rúl minden száraz levelet le kell szedni, és el ta-
podni. Hasonlóképpen az hangyákról is, a' kik
ellen végy rólgyábol részelt hulladékot, és azt az
eső előtt hincsed-el a' fa körül. Avagy ka-
pald meg környős. környül egy kevesse a' földet,
és olcs kemény földet környüle. Irem, kend-
meg alol a' tőkéit izurokkal, avagy szeker kenővi

avagy

avagy seprővel, nem mennek által rajta; ha
sonlóképpen ha a' felyem szálát fa olajban má-
tod, és a' val kötőd által, de ennyi-hányzor
cselekedgyed.

169. Sz. Iván nap között, és Ur nap között, leg-
jobb izemre, lipra, levélre oltani, ha az fa hamlik,
avagy mizgel az újság előtt, avagy utána három,
és négy nappal, kinek miként kell lenni, az ker-
tesz könyvben bővebben.

Sz. Iván nap tájban kell az éretlen diót le szed-
ni, minek előtte meg keményedgyek az haja, ná-
mézben vagy mézben kell be csinálni. Mikép-
pen kellesek annak meg lenni, ez következő
holnapba fel találod.

170. Mikor a' Rósa virágzik, az jó gazda em-
ber sok vad rosát, vagy parlagi rosát hozat magá-
nak, és abból rósa vizet éget, vagy a' kerti rosából.
Azon kívül Rósa Julepet, Rósa Syrupot, Rósa-
czukort, Rósa licetariumot, Rósa eczeget, Rósa-
mézet, Rósa olajt, Rósa bort, Rósa irat, és más
hűvösítő eszközöket.

Ebben a' holnapban, csüröket, pajtákát, ki kel-
tisztítani, minden ganéj, por, és egyéb házból,
hogy az le aratott gabonát tiszta helyre rakhassák.
Arpát le-aratni. A' szőlőben a' tőkén ki nőt heá-
ban való veszőt le merelni. Egy részét a' gabo-
nának ki csipelni, hogy vetni való legyen. A' be-
oltott szőlő venyikét meg kell kapálni.

171. Ettől az holnapról fogva Juliusnak köze-
péig, minden fele fat oltatni izemre, lipra, &c.

Az melly fának gyökerét meg kapálták, ebben az hónapban meg-ent be-fedgyék.

A' szénát, a' kite ebben az hónapban gyűjtenek, az árnyékon, szárazfák, jó édes eledel lesz. Es minek utánna a' fűvet le-kaszálták, vizet bocsásfanak a' rétekre, hogy sarjunak való fű jobban nő, heessenek rajta.

JULIUS, Szent Jakab hava

Ebben a' hónapban 31. nap van.

172. Ebben az hónapban aratni kell. Kaszálni, gyűjteni.

Fejér répat vetni Sz. Kilián, 8. Juliá, vagy Sz. Margit Asszony napján, utolsó, fertályán az holdnak.

Télre való palánta magot vetni. Sz. Jakab napjában, este előtt el-ülteteti, idején lesz.

173. Káposzta, és egyéb meg-érett vetemény magokat gyűjteni.

Az haszontalan káposzta levelet, Szent Jakab

nap

nap tájban le szaggatni; mert egyébként főben nem megyen.

A' lovakat mikor igen melegnek járnak, gyakran kell itatni. Estve pedig úsztatni vinni színtén a' nyakáig; de meg kell várni, míg meg izünnék az izzadástul, és hévségtül.

174. Az lovaknak nem kell új szénát adni, mert igen meg bádgyadnak tőle, hanem ha egy kevesse meg-este az eső, és az után meg száradott. Uj rosot semmiképpen nem, mert meg hálnak tőle, annál inkább a' buzátul. A' vitézek azt cselekezik, mikor új rosot kell lovaknak adni, elsőben szénát adnak nekik, az után meg itatják, és eleb a' rosot a' vízbe télik, az után adgyák a' lonak, és nem árt neki.

175. A' malaczokat nem kell új len közé bocsátani, mert észnek belőle, és bizonyosan meghálnak tőle.

Ha Sz. Margit Asszony napján eső esik, a' dió igen le hull és a' mogyoró ferges lesz. Ugyan ezen Szent Margit Asszony tájban (némellyek Sz. Iván nap tájban cselekezik) szedd le az éretlen diót, liggasd meg keresztül, tedd friss vízbe öt, vagy hat napig, míg meg feketedik, és a' keferűségét ki-vonnyá, tölcs minden nap friss vizet reá; az után szárazd meg tiszta asztalon, vagy szalmán gyuki szék-fűvet, sa heját, borsot, és a' minémű fű szerzámot akarsz belé, az után főzd meg jól a' mézet, avagy nád mézet, hányd le a' sajtekjét, tölcs a' dióra, tedd tiszta mázos fazékba, fedd be, igen egészséges.

D 5

176. Ha

176. Ha Boldog Afzony látogarása napján eső esik, azt tartják, hogy negyven nap egymás után elni fog.

Ha Sz. Iván nap előtt bagyolyfiakat találni, jele, hogy tavanyú bor lesz.

Ha aratáskor felyhős az üdö és hüvös, nem kell az esőt tartani, ha pedig sűrű a meleg, és az legyek csipnek, s az balhák is, esőt várj. Ha hasonlóképpen ha az ros szalma igen pattog, mine ha el akarja törni.

177. Ha ebben az üdöben az hangyák, nagy halmokat hánnak, hideg ősz lesz.

Juliusban, meg-int meg kell a' madarászatot engedni.

Ha a' búzát meg-aratták, hamar béké kell hozni, hogy az eső meg ne esse; mert két nap alatt is ki kel, ha meg-esi az eső.

Ha az Canicula a' Nappal edgyütt támad fel, az melly történik 13. gradusban az Orofzlánnak veszedelem éri a' szőlőket. Ha pedig a' hold akkor az Halnak jeleiben lesz, a' bornak bűvészt jelenti.

178. Ebben az hónapban harmadszor kapálják meg a' szőlőket, vagy Sz. Lőrincz nap tájában mint az alkalmatosság engedi. Ha ebben az hónapban nagy melegek szolgálnak, apró szeme lesz az szőlőnek: ha pedig eső jár, öreg szeme. Hideg Caniculák ártalmasok a' bornak; mert az mit Julius és Augustus meg nem főz azt meg nem süti September.

Ebben.

Ebben az hónapban a' Bikákat, a' Tehenekhez, és a' kosokat, az Juhokhoz bocsásásák.

179. Sz. Jakab nap tájában a' veres hagymának szarát le-tiporják.

Caniculákban a' dionak zöld hejából facsardki a' levét, nád mézzel, vagy mézzel csinál békéig, a' főből le szállott folyás ellen, a' melynek szorongatása ellen, a' nehéz lélegzet és torok gyűladás ellen.

Ha a' tyukoknak pipjek levét, kőfs Olasz káposztát a' nyakokra, hogy elérhessek, és ha észnek benne, meg gyógyulnak. Ha a' tyukoknak új árpat adoz, hamarabb tojnak.

180. Minek utánna a' Canicula fel-támad, holdtölekor, mikor a' Nap az Orofzlánba vagy, az ebek gyakran meg szoktak dühösödni; azért végy egynehány folyó vizi rákot, és elevenen edgy tázekba éged meg, törd porrá, igen jó a' dühös eb marása ellen, ha egy kalán borba, avagy vízbe békéled.

Ez ellen-is igen jó egy fű, mellyet Alyffusnak, az az, vad kendernek hírnak, ha csak kezébe vérsz, is az ember, avagy ha csak reá néz-is, azért szűk-seg az ifjakok, és a' kők körül vetni; mert a' baromnak-is igen jó. Hasonlóképpen a' körös fán termő zöld bogarat, ha meg-adgyákenni a' dühös ebnek, és baromnak meg gyógyul.

181. Nagy lesz a' Répa, ha a' magvát edgy újnyira békéled a' földbe, és felnyúl környülette vermet áls, és a' földet jól meg tapodod. Mikor Sz. Lőrincz nap tájában a' földből ki szedik, mindig árt apró

apórépát vethetni helyébe, melyet egész telerszaka főzhetni; mivel az öreg répát Sz. Mihály nap után fzedik ki.

182. Sz. Jakab napján fel nap ebéd előtt, jelen-ti Karácson előtt való üdőt; fele, az az, délután, jelen-ti Karácson után való üdőt, és az Egnek mi-voltát; úgy mint, ha a' Nap fényeskedik, nagy hideget jelent: ha eső esik, meleget, és nedvesse- get; ha a' Nap fénylik, és eső esik, jó üdő lesz.

Sz. Jakab nap után a' Halászhok halászhatnak az öreg hálóval egész Húsvétig; mert az ivásnak ide-je el-múlt. Hasonlóképpen a' Madarászok Pin-tyéket, czinegéseket, és egyéb effele madarkákat foghatnak.

183. Pacsirta fiakat kell ebben a' hónapban fogni, minden féle énekléseket és szozattyokat az állatoknak meg-tanulják, még az embernek is, és szép nótákat.

Ebben a' hónapban, az iffiú kakasokat meg-herélik. A' Caniculák után is Sz. Bertalan nap-
tájban hold tölten.

Ha igen meleg van, és hirtelen nagy szél tá-
mad, esőt kell várni.

Ebben a' hónapban, ha az fiatal fák ki akarnak száradni, nedvelleggel kell a' gyökerét táplálni, de ne legyen friss víz a' kutból, a' kivel öntözöd, ha-
nem a' ki immár állott, tóból, folyó vizből, vagy tócsából, vagy tégy ténen ganejt a' vízben, és ke-
verd jól meg, azzal öntözd. Avagy csinálj ár-
nyékot nekik, rakj nyers és kővér fűvet a' gyö-
kerére. Nemelylek olajjal, és mas hűvösítő esz-
kő.

közökkel kenik meg a' fát, délfelé.

184. Ha kiujrosbul, vagy buzából akar kenyé-
ret sütni, elsőben a' kemenczeben jól meg száraz-
sza, az után örölteffe meg, csinállyon tésztát belő-
le, és abban a' tésztában tegyen tűzes követ, és az
tésztával takarja be a' követ, hadgya úgy állani ét-
szakán; és mikor meg akarja dagasztani, vegye
ki a' követ, és dagasztza meg a' tésztát szokás sze-
rén.

Ebben az hónapban, másodszor szántanak,
avagy forgatnak az ősi verés alá, vagy mindgyárt
a' holdnak kezdetén. A' ferges almákat le kel fzed-
ni, és a' damaszoknak adni. főképpen mikor sok
az alma fán, hogy az jók nőhessenek.

185. Ebben az hónapban fa levelet, avagy a' fá-
nak leveles ágait kell le-vagdálni, és el tenni mar-
hának eledelére.

Ha az jó gyümölcs a' fára le-hull, aszállják,
meg; mert most kell effele télre való bősűt sze-
rezni.

Szent Jakab, és Szent Margit Ászon naptájban
leg nagyobb szél veszek járnak gyakran.

186. Ezekben a' napokban szokott a' ragya a'
földön, és gyümölcsben nagy kárt tenni.

Ebben a' hónapban, fűcskövel horgásznak.
A' Mályva rosának gyökerét, a' nehézség ellen
akkor kell ásni, mikor a' Nap az Oroszlánba va-
gyon, és az hold nevelkedik, azt apróra metélik,
czernára vonszak, és a' nyakára, s' az betegnek pul-
tusira kötik.

Ebben

(54)

Ebben az holnapban, gyomlálni kell a' földön, és a' földön tövekre a' földet reá vonni, a' hol te-folyt.

AUGUSTUS, Kis Afzony hava

Ebben a' holnapban, 31. nap vagyis.

37. **V** Etni valo Buzát és Rosot csépelni. Hízlatni valo damaszokat a' malom-baadni, vagy az olban rekeszteni Szent Bertalan nap tájban, első fertályán az holdnak, mikor az hold nevelkedik.

Sarjut kaszálni, és meg-száraztani.

Sz. Bertalan nap után meg kell szünni az juhoknak háromszor valo fejésétől, hanem az után kétszer tejjék csak napjában.

188. Veres hagymát, Szent Bertalan nap tájban ki-fzedni.

Eben az holnapban-is jo fa levelet, úgy mint Eger fa, nyirfa, tölgy fa levelet gyűjteni, kevésbé

kötni

(55)

kötni, jól meg-száraztani, és télre el tenni, főképpén a' kecskék számára.

Szent Bertalan nap után, verés alá szántani.

189. A' földön valo kapálástól meg-szünni.

A' nyáribuzát a' ház hejára ritkán önteni, és másod, vagy harmad napra meg-forgatni.

Szent János nyaka vágása napja után, minden levélén valami bélyeg, avagy macula szokott lenni, és ha azon nap eső esik, el-vész a' dió.

190. A' lovaknak nem kell mindgyárást igen nyers zabot adni.

Mikor a' gabonát a' csűrbe, avagy asztagba rakják, rendesen, és jól egybe rakják a' kéveket, hogy közibe ne buhaflanak az egerek.

Ebben az holnapban hold fogytára, gyűjts gyümönyt, és rakd be télre, meg nem vész Nyárban leg jobban tarthatni korpában, rébe polyvában, főben el-vész.

Augustusban fogják a' vad kacsákat leg jobban hálóval, minek előtte jól repülhessenek. Hasona-joképpen Sz. Iván nap tájban.

A' lent és kenderet mielőtt haza hordgyák, mindegyik ki kell verni, ha meg száradt. Az lennek polyváját, avagy ki vert fejcskáját meg-forralják és az hízlati domaszoknak keverik, főképpén hogy ha egy keveset a' malomba meg-törlik.

Ebben az holnapban, a' bodzának gyümölcséből csinállyanak licitariomot, verjék által a' szitán, a' ki jól akarja, hincse-meg-tört fahéjjal, és székfűvel.

192. Sz.

192. Szent Lőrincz nap után nem nő többet a fa.

Ha Nagy Boldog Afzony napján fényeskedik az nap, jó és bőv bort jelent.

Nagy Boldog Afzony nap után kezdetik az ősz vetés-el. Némellyek mézet is mecenek az mehek kálokbul, vagy rókékbul ki. Az juhászok pedig valamig az hideg engedi, minden másodét szaka a' mezőben hallyanak, és délre haza ne hajcsák a' nyáját.

193. Nagy Boldog Afzony napja között, leg jobba a' szarvasokat löni, mind a' szarvokért, mind a' bőrkért. A' szarvasnak szarvából ha két annyit vesz, mint az Unicornis szarvából, szinte annyi ereje lesz. A' szarvasnak gyártott bőréből ha övet metesz, és a' szülő Afzonyokra kötöd, igen hasznos.

Sz. Bertalan napját tartják a' parásztok ősz első napjának, és a' minémű üdő azon nap élik, olyan lesz az őszel is. Némelly helyeken e' tájba szokták a' fa gallyat gyűjteni az juhok, és kecskék számára; mert mihelyt az első hó harmát esik, mindgyárt meg hervasztya a' levelet, le hull és fenn mire való.

194. Szent Iván naptul fogva Szent Bertalan napjáig, poznákra rakják a' lépes veszőt, úgy fogják a' madarat, Szent Bertalan naptul fogva Szent Márton napig, a' madarászó helyen.

Ezen nap tájban, minden madarászót el kel kélziteni; és az hívó madarakat a' fetétből, az hová

hová Mártiusban tették őket, elő kell hozni a' viálágoira, és énekelní hadni.

Ha Sz. Bertalan nap tájban, és Caniculákban igen meleg szolgál, hogy a' tocsák-is ki száradnak: vermeket ásnak és vizet töltenek belé, a' körül törthánnak, hasonló képpen más tocsák körül-is, ha száraz üdő jár, sok madarat foghatni.

195. Ezen nap tájban el-mennek a' Golyák, és a' madarak új tollat kapnak.

Ugyan ezen üdőben, meg szűnnek az halak hozattában nőni: hanem hizni kezdenek, és temérdekek lesznek.

Ebben az holnapban vágják a' máját, és háját a' májat törd porrá, az háját olvazd meg, légyen negyed része egy fontnak, szűrd alá egy ruhán, keverd össze a' májnak porával mint egy galamb tojásnyit, és fél annyi gém háját, avagy a' gémnek szarvából való velőt, ha több velő lehet, annál jobb: tölcs mind össze egy üvegbe míg meleg, tedd a' ló ganéjba, hadd két, vagy három hétig megtisztulni: meg aluszik megint az üvegbe, és olyan lesz mint a' fadgyu; ezzel élhet mikor halat akarsz fogni, akár varsában, akár horoggal.

Ebben az holnapban szöcsköt, avagy nyers rák lábat tesznek a' horogra, de elebb le kell vonni az héját.

196. Ebben az holnapban minden fele bősűg kell szerezni a' cseléd számára.

Ebben az holnapban, ki szedgyék a' földből a' foghagymát.

Ebben az holnapban, kiváltképpen a' végén.

nem kell immár tyúkot ültetni, hanem ha valaki jó melegben akarná tartani őket őszel.

A' malaczokat, kiker ebben, és négy vagy öt következő holnapokban malaczoznak, az jó gazdak meg, szokták enni; mert nehéz őket telben fel tartani, hamar meg halnak.

197. Augústusban harmadszor kell ősz Verés alá szántani; és Szent Bertalan nap előtt el kel végezni, Cséplni.

Némelyeknek az holnapnak elein répát, retket, káró répát vetnek.

Ennek az hónapnak elein, vagy eleb-is a' lent, és kender ha jól meg-érett, bé-hordgyák; és a' diót ha meg-érett, le-verik, vagy inkább a' jóvendő holnapban.

198. Ebben, és az jóvendő holnapban, az éretlen szőlőből, egresből, vad szőlőből, saltod ki az levét, vagy törd-meg, s' nyomd ki; az után azon levét főzd, meg míg meg sűrűdik, és tedd el, három elszáztendegig is el áll; ha mit főzni akarsz vele, töltsd rá, tegy fűszerfát rá, nád mézzel edesítsd meg, igen jó.

Ebben az hónapban, meg tisztogattyák az jó gazdákat a' szántó földeket, a' köveket, ki hánnyák, és a' gyomot ki vonnyák; őszve gyűjtik, meg-égetik.

Kútakat, forrásokat keresnek, és egyéb vízi mesterséget készítenek.

199. Némelyek így keresik; Egy ón edényt vésznek, az fél golyobis formára vagy, üres; vagy csak egy fazakat, és mikor el-enyírtik a' nap, meg

meg kenik belől olajjal; egy jó maroknyi tisztított ki-mosott száraz gyapjat, a' közepiben edgy kőveskét takarnak, és vialzal őszve-foglallják az ón edénynek, vagy fazéknak éppen közepibe, függeszti; egy vermet ásnak a' földben, és arra fordítják a' fazakat, de meg kell látni, hogy színtén a' közepiben függjön a' gyapju a' fazéknak; fedd bé edgy réfnyi magalságra a' fazakat földel, hadd álljon egész éjszaka úgy; reggel minek eldölte a' nap fel kel, nyisd-meg az edényt, és ha víz vagy azon az helyen, vízi buborékot, és hógocskákat talál az edénybe, és a' gyapju tele lesz vízzel. Es ha annyi a' nedvesség; hogy csöpögessen, nem mész a' víz; ha pedig csak vékonyon vagy a' nedvesség, mélyen alá vagy az víz. Ha pedig semmi nedvesség nem találatik, másutt kell keresni.

Más képpen, végy egy égetetlen fazakat, a' ki jól meg-száradott; áld el a' mint az előtt öt lábnnyira a' földben. Reggel nézd meg, ha el romlott, vagy meg lágylt, víz vagy ott.

Az egesseges vizet azon ismérhetni-meg, ha semmi ize, szaga, színe nincsen, hanem szép tisztaság, és a' levegő-éghez hasonló, ha a' mit belé vetesz, annak színet, mindgyárt magához vész; és ha tisztaság; telbe meleg szabásu nyárba hideg; és hűvös, könnyen meg-melegszik, és hamar meg-hűl. Es ha borsó, lencse, bab, és más efféle bőséggel hamar meg fő benne. Item, réz edénybe töltik, és meg nem bűshődik tőle. Item, ha tiszta fazékba főzöd, és annak fenekén semmi nyálalás, fővény

és más efféle nem marad. Item, ha ki azt íszá hangos szava van, jó színe. Mind ezekhez, ha igen könnyű a' viz. Azt pedig így próbálhatod meg: végy egyenlő mértéket, és azzal mérd, az az, mérő serpenyőben, meg-látod, melyik könnyebb. Avagy mész egy féle vászonbul, két, három, avagy négy egyarányu darabokat tedd azokat a' vizékbe, melyeket mérni akarsz, mind könlőmben, vedd ki az után a' vizből, függőzd fel, hogy kicsépegjen a' viz belőlők, mérjék meg az után egymás után, és a' ki leg kevesebbet nyom, az a' viz leg könnyeb. Avagy függőzd fel azokat a' ruhákat, és a' melly hamarab meg szárad, az könnyebb. A' Cisternákba boroftyan fát vessenek, meg-jovulnak tőle.

201. Továbbá ebbő a' holnapban, a' hordokat elő kell készíteni, leg aláb húsz nappal a' szedés előtt, és a' napra kell tenni, hogy meg-száradgyanak.

Az új szőlő veszőkről, ha sok a' szőlő rajtok, le kell egynéhányat rolok szakasztani, hogy a' növénye igen vékony ne legyen, és a' szőlő meg ne veszen. Az éret szőlőt ha most le-szedik, sokáig el-tarthatni.

Vermeket is kell most ásni, a' kikben ősz után olaj, vagy másféle fát ültethessenek.

202. A' kik orvosságnak való füveket ásna, két kiváltképpen való időt javallanak annak. Edgyiket Augustusnak hold töltére, avagy két Boldog Afzony nap között. A' málikat, Majusnak hold töltére.

Ebben

Ebben a' holnapban, a' karollyal, és ölyvel való madarászatot el kezdik.

203. Vargányát, és egyéb száraztaní való gombát, ki jó, szedherni, és a' kemenczeben meg szárazhatni, télre és nyárra.

A' szőlőben levelezni kell.

A' berenzát, ha télre akarod tartani, hogy meg ne ériék, ha bé vered az edényben, fedd be fellyül jó friss díó levéllel, az után tapasztarra friss agyagot bővön, hogy hasadék ne legyen rajta, és úgy tarsad a' pinczében.

SEPTEMBER, Sz. Mihály hava.

Ebben a' holnapban 30. nap van.

204. H A ebben a' holnapban menydörög, sok gabonát várj.

Szent Egyed nap tájban, a' komlot le-szedni.

Buzát és rosfot vetni Pénteken, Szent kereszt

E

fel-magasztalása előtt, vagy utánna, utolsó negyeden a' holdnak.

Mézet ki-venni a' hol szokás közepin a' hónapnak.

Sz. Mihály nap tájban, sót venni télre.

205. Kendert és lent tilolni, törni, gerebélni, és mindenképpen el-készíteni a' fonyásra.

Ebben a' hónapban, utolszor kell forgatni, szót, buzát, és egyéb e' féle magot vetni.

Diót le verni.

Almát, körtvélyt, és egyéb tartani való meg-érett gyümölcsöt le-szedni Sz. Mihály nap tájban utolsó fertályon; hanem felő, az hidegtől hadgyak egy kevesé állani garmadában, a' kertben, a' fák alatt, tartosabb leszni.

206. A' kosokat, az Juhok közzé kell bocsátani, Szent Máthe nap tájban, hogy Gyertya szentező Boldog Alzény nap tájban ellyenek; mert a' Juh 21. hétig hordozza a' fáját.

Az Juhoknak betegségek ellen való jó orvos-ság, ha azt akarod, hogy meg ne haljanak; de minek előtte őszve bocsátták a' Kosokat az Juhokkal; avagy minek utánna meg-ellettenek, kell nekik adni. Végű kö sót egy jó tára valót, tőrd jól meg, és szitáld meg, és keverd jól őszve jó erős eczettel, és jó éget borral, edgyikből annyi, legyen mint málikbul, hogy olyan legyen mint a' káfa, törj babért-is, és szitáld őrvény gyökeret hozzá; tedd ezt mind egy új mázos öreg fazékba, vagy kissebbe; a' mint a' Juhok és bárányok száma van, legyen teli vele; éged jól meg, avagy az ke-

kemenczében, avagy Fazakasnál, hogy a' só olyan ná legyen mint a' kő; az után tőrd mind fazakasul őszve egy mosárban, hincs egy, vagy több csatornán eleikben az Juhoknak, egynéhányzor egy hétben, ha betegeseknek látczanának; ritkábban, ha egészgelek lesznek.

207. Minden féle betegségek-től meg-oltalmazhatod, ha meg-száraztad az árpát, és a' malomban meg-tőreted; száraz ürömnék levelét, és virágját le-vonszod, tiszta kender polyvát vészelsz, és törött babért, ezeket sóval mind őszve kevered, és az Juhoknak Sz. Mihály, és Sz. Márton nap kö-zött adod; estve minden héten háromszor, ha szép üdő leszén, de ne hadd inniök reá, minden beteg-ségeket meg-gyogyittya.

Az Juhálzoktul Sz. Mihály nap tájban, számosat kell venni, az Juhokrul és Bárányokrul; a' ki nem tartani való, el kell adni.

208. Inventariumokat és laistromot kell csinálni, a' Tehenekrül is, és minden féle majorság-béli állatokrul; a' mi meg-maradott, fel kell jegyezni.

Ha ebben az hónapban, utolsó fertályán az holdnak agyagot ásnak a' kemenczékre házat, csúrt, és más hajlékokat tapasztanak vele, abban nem terem pirúcsók, vagy más féle fereg.

Leveles gallyat készíteni télre, a' marháknak.

209. Ha menydörög, mikor a' nap Szűznek jelében vagyon, sok esőt jelent, a' ki ötven napig tartani fog.

Ha ebben az hónapban menydörög, fok gá-
bona lesz, gyümölcs, és szél.

Ha Sz. Máthé napján tiszta üdö vagyon, nagy
bővsége lesz, esztendőre a' bornak.

Valamennyi hó harmat vagy dér. Sz. Mihály
nap előtt három, vagy négy héttel esik, annyi lé-
sz Sz. Phülöp, Szent Jakab napja után, is, vagy
mindgyárt előtte, és az szerént rendelik a' szőlős
emberek a' szőlő nyitást is. Az hó harmat, majd
többet árt a' dérnél; ha három, vagy négy héttel
Sz. Mihály nap előtt hó harmat esik, közönsége-
sen ártani fognak a' Májusbéli, az az, Pünkösdi ha-
vi hó harmatok a' szőlőnek; kiváltképpen ha Sz.
Phülöp és Sz. Jakab napján csendes üdö lesz, és
semmi szél nem fúj, mert a' szél el-tuja a' deret,
hogy olly keményen le ne essek és kárt ne tesse-
sen.

210. A' minémű üdö vagyon Sz. Mihály havá-
ban, mikor az új hold fel tesszik: ollyan üdö lé-
sz közönségesen őszel is; és ha szép üdö, jó
szüretre való üdö fog szolgálni.

Sz. Egyed napján kezdenek az him szarvasok
a' nőstényekkel társalkodni; ha valami szép fé-
nyes napon adgyák hozzájuk magokat, hasonló
üdőben válnak is el; és jele az, hogy négy hetig
egymás után szép üdö lesz; ha esőben, hasonló-
képpen eső lesz. Ha néha később adgyák
hozzájuk magokat, jele az, hogy később kezd-
tik el a' tél is.

211. Ha Sz. Egyed napján jó üdö lével; az ősz
is jó lesz, és bor is.

Meleg

Meleg ősz, igen jó a' szőlőknek: meleg érszaka
ha edes bort hoz, de nem olly egésséges; hideg
érszaka; savanyut, de egésségesbet.

A' madarász, leg jobb Sz. Mihály nap előtt
két héttel, és Sz. Mihály nap után két héttel.

212. A' madarakat telepszaka meg tarthatni, ha
elsőben meg mellyesztek, és a' béli ki-hánnnyák, az
után egy érszaka hideg vízben tesszik, az után egy
néhányat eczetbe meg-főzhetni, némelyeket meg
sűthetni, és az után eczetbe tehetni; és mikor
immár félig meg-főtt, vagy meg sűlt, a' főttet a'
maga levében hadgyák, és minden fele fű szerzaka-
mot tessznek hozzá, úgy mint borsot, gyömbert,
szekfűvet, fa hejat, &c. nád mézet, vagy mézet.
A' sűlteket is eczetbe tesszik, és mikor meg hűtek
a' fazakat fellyül jól be-csinállyák, és úgy hadgyák
állani. Ha ezekből főzni akarnak, borba főzzék,
vagy fele eczetbe, fele vízben, de jobbak borban.
Tengeri szőlőt, apróra metélt amát, ha ki akarja
mondolát, nád mézet, sáfránt is adgyon hozzá.

213. Ha ki azt akarja, hogy a' veres mogyoró
fa jól Gyümölcsözzék, Sz. Lämpert napján, az az
17. Szeptemb. avagy egy kevelsé utolb ültesse el jó,
és fok gyümölcsöt hoz; nem árt, ha a' levele rajta
lel is a' fának; más üdőben nem lesz olyan
jó.

Lämpredák leg jobbak őszel, és kikeletkor be-
csinálni is, ollyan mint a' kilencz szemű hal, és az is:
Sz. Jakab naptul fogva joztig a' part mellen
varsában, sőt ént fonnak a' mellett; hogy se egy
felől, se más felől el ne meheessen. Mikor becsi-
nál.

E 5

nyállyák, elsőben meleg fős vízben meg-főzzék, az után szép tiszta ruhával meg-törlik, meg-sütik lassan a' mint szokás: az után egy tiszta hordocs-kát vésznek, a' fenekét meg-hintik borfál; az után egy rend halat raknak, az után borfot, gyömbért, szeg-füvet, fa hejat mind őszve kevernek, s'azzal hintik a' halat meg más rendet raknak, s' úgy hin-tik, míg meg telik a' hordocska: az után jó bor-cszetet töltenek reá, s'erőssen meg-nyomtattyák, bé-csinállyák, elztendeig is el áll.

214. A' ki fiatal csemetéket ültetni akar, vagy rölgyfát, vagy másfát, Sz. Lampert napján ültet-se, avagy három nappal előtte, vagy három nap-pal utána hold-tőke tájba, a' melly történi, mi-kor a' nap egyenlő az éjfékával; némellyek most tartják jobbnak a' fának ültetését, hogy nem kike-letkor, noha talám jobb volna az után ültetni. Ar-ra is reá kell vigyázni, hogy úgy fordítsák nap ke-let felé a' fakat, a' mint az előtt állottak a' földben. A' gyökerek alá kevés ganéjt hánnyanak, avagy a' gyökere környül.

Baraczk, cseresznye, szilva, &c. magortedd harmad napig mézes vízben, az után tedd őszel jó földben, vagy fazékba az házban, Martiusban vagy Bójmás havában ved ki, s-oda ültetd, a' ho-vá akarod. A' köves gyümölcs fakat, a' mint cse-reksznyt, szilvát, &c. valamikor akarod őszel által ültetheted. A' fakat is őszel meg-nyesheted, és az hejában való ágokat le-vagdalhatod.

215. Ebben a' hónapban a' fenyő magot le kel-verni.

verni, és ha ültetni akarod, hold-töltére cseleked-gyed.

A' diot ha meg-kopácsollyák, tegyék edgy e-dényben, hogy a' levegő ég hozzá néferhesen, és úgy tartcsák a' pinczében a' gerendán, szép frissé meg-marad. Hasonlóképpen a' mogyoró, Né-mellyek fővenybe tarttyák.

Igen hasznos a' gyümölcsfáknak, ha ebben a' hónapban a' gyökereket ki-nyittyák, hogy va-lamennyire meg-láttathassanak, és ganéjt tegye-nek reájok, mellyet az eső a' földbe mosson, hogy a' gyökérét meg-hathassa; az után meg-ént földel bé-fedhetni, hogy az hideg ne ácsos néki. Reá kell vigyázni, hogy meg ne sértcsék a' gyökérét.

216. Ha a' baraczk levélnek ki-facsarod a' le-vét, és a' geleztsá gyermeknek meg-adod innya, avagy ha a' levelét a' köldökére köröd, meg-öli a' geleztsát.

Ebben a' hónapban fiatal nyár fát ültetnek.

Ebben a' hónapban jó pacsirtát, fűrt, fogoly madarat, és több e'féléket fogni. Mikor a' vad lu-dak el-kezdenek menni, és immár mennek; a' mely repülések három vagy négy hétig tart, akkor leg-jobb madarászó üdő vagyon; mert csak akkor-kezd menni, mikor hideg vagyon, mikor meleg vagyon, meg nem indul. Ha nyárha fok eső va-gyon, meg-halnak a' fészekbe a' madarkák, vízzel vagy hideggel: azért őszfel kevés madarat fog-hatni.

217. Ha ki eszébe vész, hogy hoszu tél lesz-e (azt pedig eszében veheti az ember, ha jó meleg vagy

vágyon őszel, és fokáig tart, mert hofzú tél követ
kezik utánna) későbbben bocsássa a' Kolt a' Juhok
hoz, úgy-mint, Sz. Mihály nap tájban.

Sz. Mihály nap tájban a' halak a' viznek fene-
kére, és mélyéremennek, s' el-bujnak.

Sz. Mihály nap után az ifjú ludakat az hizlaló-
ban rekesztik, mikor immár szintén meg-nő az
tollok, és jó husban vannak.

118. Az ősz vetés, leg-jobb Sz. Mihály nap e-
lőtt, két, vagy három héttel, avagy annyi idővel
az után. Előbb kell a' magas, és fővényes földeket
bé vetni, hogy sem mint az alacson, és lapály he-
leket. A' fővényes földeket előbb bé vetni kell,
és az után forgatni, és egy kevesse boronálni, hogy
csak egyenes legyen. Ha az új hold előtt, vagy u-
tánna három nappal vetiz buzát, nem nő abban
konkoly. Nemely helyeken Kantor hétben vet-
nek.

Az hó harmat felől ilyen observatiojok va-
gyon a' parasztnak, hogy valahány napon Sz.
Mihály napja előtt esik az hó harmat, annyi na-
pon esik Sz. György nap után is, és hideg leszén;
ha hamar Szent Bertalan nap után, későbbben vet-
nek.

219. A' télnek pedig forgásául ilyen jöven-
dőlések vagyon: Egy kevesse Sz. Mihály nap e-
lőtt, vagy utánna, vagy azon nap-is, a' tölgy fán-
termő gubacsot meg-hasították, és ha pókot talál-
nak benne, szerencsetlen esztendőnek ítélik; ha
legyet, közép szerént való esztendőnek; ha fer-
gcskét, jó esztendőt várnak; ha semmit, dög ha-
lált.

lált. Ismét, ha e' féle gubács, úgy-mint Sz. Mihály
nap tájban, és az után hamar meg-érik, és bőven,
terem, idején való teler, és Karácson előtt fok ha-
vat jelent. Ha belől szép nyers, és friss, jó, és gyü-
mölcsös bővőlködő nyár leszén; Ha belől rot-
hatt, és nedves, hasonloképpen nedves, és szo-
morú nyártul tartanak. Ha pedig belől száraz,
és fonnyatt, a' nyár-is meleg, és száraz, az ő jöven-
dőlések szerént.

220. A' szélre is igen reá vigyáznak a' parasz-
tok, Sz. Mihály napján reggel hat órától fogva,
estve hat óráig, tulajdonitván rend szerént min-
den órát minden holnapnak, esztendő által, és va-
laminémű szél fú azon órában; olyan szél fú az
tulajdonittartott holnapban is; úgy-mint reggel
hat órától fogva hétig, tulajdonittatik Januariu-
s-nak; hét órától fogva nyolczig Februariu-
s-nak, és így rendel.

Sz. Mihály nap tájban az ártányokat, és más
hizlalni való damaszokat, az olban rekesztik hiz-
lalni; a' kiker pedig a' tölgy, vagy bik makra haj-
tanak, hamar utánna; hogy meg ne csapony-
nak, mert ilyenkor még jó húsba vannak, mivel
a' cséplők után-is szedegettek valami magot, és a'
tarlokon is.

221. A' nedves, és lapály földeket hold fogytá-
ra, a' magas és száraz helyen való földeket, hold
töltére kell bé vetni.

Ebben a' holnapban, télre való salátát, Olasz
káposztát, és fejesset verhetni, sárga és fehér repés
is, foghagymát ültethetni.

Ebben

Ebben az holnapban, sok külömb-külsőmb fész-
le halászat vagyon. A' pontyokat is ki-halászfűzák,
és más tókba vetik a' nevelésre; az ivadékokat is
ki fogják, és más tóba hánnyák, a' hol nagyobb he-
lyek vagyon a' nevedezésre. Horoggal fogják a'
halakat bögöllyel, ha a' szárnyait el-fizakaltatják.
Item, nyers bűdös rák lábbal, és farkal, de az heját
le vonnyák.

222. Mikor a' verésnek ideje vagyon, jól kela'
szántó lovakat tartani, reggel, este, és szaka- is jól
enni adni. Négy héttel Sz. Mihály nap után,
avagy mikor a' derek kezdenek lenni, nem egésze-
ges, ha a' lovakat a' mezőben legeltetik; hanem
mikor a' hó harmat el-mégyn a' kertben; mind-
azon-által, reggel, este enniek kell adni, mert ak-
kor a' fű igen erősen a' baromnak, azért kellek
és szaka a' teheneknek is valami jó szalmát vetni,
főképpen ha nappal keveset ehetik.

Ebben az holnapban leg jobb sodort fűstölni,
és bárány czimert.

223. Új réteket irtani, az régieket meg-tisztí-
tani

Hold fogytakor a' kertekben, az ágyakat meg-
áshatni, és ganéjhozhatni ki. keletre, hogy be-vela-
sék.

A' éruspant, és spalérok a' kertekben meg-
nyirhetni. Ha a' fejez ribesznek, avagy Sz. János
szőlőcskéjének el-vágják a' tetejét alkalmas ű-
dőben, az az, mikor a' levele el-hull, és annak egy
kevesét meg-vakarván az heját alól szorgalmasan
a' földben el-ültetik, és elztendeig úgy hadgyac-
gyó-

gyökeret vér; az után meg-máshová ültethetni.
Hasonloképpen a' birsalma ágat is.

224. Ha szép űdő vagyon ebben a' holnapban,
elvehetni valamit a' méhektől a' lépes mézből, de
úgy hogy nékiek is maradgyon annyi, kivel te-
lepszaka meg. érheffek.

Mindenféle madarászattal vigaszalhattya az
ember őszel magát, törrel, léppel, hálóval, öreg
madarakkal; reggel, este a' pacsirtákat hálókkal,
pintyókat is hasonloképpen. A' vízi madara-
kat is puskákkal lövöldözhetni. Négy deszkából
egy szálát csinálhatni, annak az elein egy kunyot
sásból, fellyül legyen nyitva, s' hátul is, elől a'
két felől legyen likácska rajta, a' kin az puskát ki-
teheffe; a' szálnak közepin legyen egy öreg lik, a-
kin a' csákyát be-teheffek, és az által igazgathassa
a' szálát, hogy a' madarakhoz közelgethessen, és
és meg-lőheffe őket; meg-találván őket, a' vízi
kutyá ki-hozza.

225. A' ki sarjut akar kaszálni, Sz. Bertalan
napjátul fogva, Sz. Mihály napjáig hadgya a' fűvet
a' réten; az után, vagy elébb is, meg-kaszálhat-
tya, hogy meg-száradhasson.

Csépiéskor, süpnek szalmát hadgyanak, házat
fedni véle, szeczkát metélni belőle, &c. és az
szorgalmasan meg-tartcsák.

Hasonloképpen polyvát a' barom finak. Ha
a' polyvát, és javor tának a' levelét meg-száraztad
a' napon, és a' közzé térszed a' szőlő gerezdeket,
sokáig és szépen meg-állanak.

OCTOBER, Mind. Szent hava.

Ebben a hónapban 31. nap van.

226 **E**bben a hónapban, szőlőt kel szedni, ha jól meg érett, és preszolni: főképpen ha egyszer, vagy kétszer meg csipi a dörz, az üdőnek alkalmatlansága szerint; mert a szőlő az ő értségében nem maradhat, tovább hat napnál, avagy egy negyedéig az holdnak; a ki elebb széd, annak áthatatlan bora lesz; a ki később, kárt tévesz a szőlő veszfőnek. A ki hold töltésre széd, jobb és erősebb bora lesz, hogy nem mint az új holdra. Leg-jobb szedni, mikor az hold teli; A ki azt akarja, hogy nyúlós ne legyen a bora, hold fogytára szedgyen.

Káposztát le-vagdálni, tizen egy, vagy tizen negyedik nap tájában ennek az hónap. Sárga és fehér répát ki-átni, utolsó fertályon.

227. Sernek való szaladot, és árpát készíteni. Télre való fát, és rést vágni utolsó fertályon.

Halas

már, egyéketket reá nem árthat neki.

Ha a tölgy fák fok makkokat hoznak, nehéz és hosszú tél következik utánna.

Minden gyümölcsöt, az hold nevelkedésére kell le szedni, tiszta időben.

A fokhagyma igen jó minden méreg ellen, a dühösebnek marása, kígyó és egyéb mérges féreg csipése ellen; a rozs, és egésségtelen víznek itala ellen; ha reggel éhomra élzi az ember.

Igen szükség a szántó verő embernek tudni, ha holzu avagy rövid tél lesz, következendően; mert ha elzében vész, hogy hosszú tél lesz, bővebben kell a magot vetni, mivel a hosszú télben sok ki vész a földből, ha rövid ritkábban. Ezt pedig elzében veheti abból, ha az hét Csillag, kik a Deákok Pleadesnek hinak, a Magyarok Fias tyuknak, Octobernek végé minék előtte elenyésznek, eső esik, bőv esztendő lesz; ha pedig akkor mikor le mennek, edgyütt esik az eső, közép szórént való esztendő lesz, nem igen idején, nem igen késő. Ha pedig akkor kezd esni, minék utánna immár a Fias tyuk le ment, hosszú telet várhatni; azért a marhának eledelét ahhoz alkalmazta, mert az utollya a telnek, nehezebben esik a baromnak, hogy nem mint az eleje, a kiket akkor kevés szénácskával, faryuval, ocsuval, kell tartani, hogy télbe meg ne szakaszkodgyanak.

235. Az Esős-Hó felől, ilyen ítéletet tartanak a parasztok, és azt mondyák; hogy minék utánna az első hó esik, olvassa meg az ember hány nap van a következendő új holdig, annyi hó esik.

Fa

azon

azon teletszaka. Nemelylek pedig meg-forúta-
tyák, s' azt tarttyák; hogy valamennyi nap vagy
az első hó között, és az el-múlt újság között, an-
nyiszor esik azon teletszaka az hó. A' ki akarja,
próbálja meg mind a' kettőt.

Ha ebben az holnapban, fok levél marad a' fá-
kon, fok hernyo is lélen.

236. Sz. Gál nap után akár minémű marhát
akar sz, le-vághatcz, bé-foshatcz, és husát fűtre
hányhatod; ne féltsd hogy meg bűdösödgyek.

Ebben a' holnapban jó kutakat ásni, árkokat
élesztitani, és egyéb víz körül való munkát el-vé-
gezni.

NOVEMBER, Sz. András hava.

Ebben a' holnapban 3. o. nap van.

237. **H**izlalni való ökröket, Mind Sz. nap táj-
ban, az istállóban kell kötni.
Lisztet örltetni télre, Szent Márton
nap tájban.

A' mit

A' mit az előtt való holnapban, a' tavaszi ve-
télre való földek munkájában el nem végeztek,
ugy mint, ganéjozást, forgatást; azt el-végezhe-
tik ebben a' holnapban, ha az üdö engedi.

238. Ha más dolgot nem talál a' gazda ember,
fat hordgyon télre.

Reá kell vigyázni a' csépkre hogy idején, és
jól csépellenyek, a' hosszú szalmát meg-hadgyák
súpnak.

Mint Szent napján, (azt tarttyák a' paraszt em-
berek) ha ki az erdőre megyen, és a' Bik fábul egy
ágot le-vág, ha az ág belől száraz, meleg telet vár-
jon; ha pedig nedves, hideget. Ha a' vetések
elsőben meg-fagynak, és az után hó esik rájuk,
igen jó.

239. Mind Sz. nap estin, metsz le egy ágacska-
t, akár nyir-fa, akár Fűz-fa legyen, ásd el a' földben
egy réfnyre, és következendő Karácson étfzaka
ásd ki, s' mindgyárt olcsd-bé más gyümölcsös fá-
ban, kinek egyenlő temérdeksége lélen, és azon
elstendőben meg-foganofaik.

Ha az első hó Novemberbe, avagy Septembe-
be nedves földre esik, kiváltképpen három nappal
el-kezdven Sz. Márton nap előtt, harmincz na-
pig, el-vész a' vetés, és drágaság következik. Ha-
sonloképpen, ha ezekben az üdökben eső esik, és
mindgyárt fagy követi, igen ártalmas a' gaboná-
nak.

240. A' minémű üdö lélen, Sz. Márton nap
előtt való három naptul fogva, az holnapnak vé-
geig, olyan üdö lélen Martiusban is.

F 3

Eb

Ebben a' hónapban egynéhány tyukot meleg házban kell tartani: hogy hamarab tojjanak és ki kölcsenek.

241. Ebben a' hónapban, még a' kosokat az Juhokhoz, és a' Bakokat, a' kecskékhöz boesáthatni.

Karácson előtt jól kell a' barmot tartani, hogy meg ne szakadjakodgyék, de nem kell, farjut adni neki.

Sz. Mihály nap után, a' minémű nyirfa leveles gallját le vágta, és meg száraztatták, annak levelet téiben örömeft meg eszik a' teheneke, főképen hamás eledelek nincsen.

242. Most kezdődik a' fonyásra, és tolnak fosztására való üdö, s' egesz teleltzaka tart.

Sz. Márton napjára igen reá vigyáztanak az régiek, és azt tartották felőle, hogy ha azon a' napon nedves, és ködös üdö levél, álhatalan tél lesz, ha fenyveskedik a' Nap, kemény tél következik. Hasonlóképpen Sz. Márton Ludgyárul is jövendőlőttek a' telnek állapotját, meg sütvén a' ludat, és le-éven a' mellye csontyáról a' húsát: az első részét a' nyakánál, tulajdonították Karácsonig való üdönek; az utolsó részét Karácson után valónak; az után a' szinérül azt jövendőlőttek, hogy a' tejer fain havat, és esőt jelent; a' verhegyes szin, nagy hideget.

243. Novemberbe, Decemberbe, Januarius, s' Februariusba, meg-ölhetni okrókat, dímá szokat, borjúkat, barányokat, ludakat, &c. bé-fozhatn, és fűtre hanyhatni.

Sz.

Sz. András havának 24. napján kezdték az Regiek a' telet, azért azt tartották, hogy valami üdö szolgálaton a' napon, olyan üdöt jövendőlőhenek esztendőnek forgásán-is. Tovább azt mondták, hogy valamiképpen azon nap mutatya magát, olyan lesz December-is, avagy Karácson hova; minémű üdö szolgálat 25. napján, olyan lesz Januarius-is, avagy Boldog Aszfzony hava; minémű 26. Novembernek, olyan Februarius, avagy Bőjt elő ho-is; és így rendel a' hónapok végéig.

Vigyázz jól a' szőlő venyikére, ha az jól megért, szép veres; és kővér, jó bort jövendőlőhez, a' következendő esztendőre.

244. Gesztenyét ebben, avagy jövendő hónapban, edgy likacsos fazékban kell a' földben tenni, úgy, hogy edgyik a' másikat ne érje; de előbb az vízbe hánnyad őket, és a' ki tenékre mégyen, az jó; tedd az után szellős helyre, de ne igen hidegre, öntözd-meg gyakran, az után mikor ki csirázik, Martiusban el-ültethetni alkalmas helyre; de mindenkor kettőt egymás mellé, a' mint a' fáját, is úgy jobban nő; meg-kivánnya a' kővér és nedves földet. Hasonlóképpen baraczk esmondola magot-is ültethetni, csak hogy a' gesztenyét hegyével fel kell fordítani, a' mondatát pedig alá.

Mind szelid, s-mind vad fát ültethetni, még ebben az hónapban, ha az üdö engedi.

Ebben az hónapban, jól kell a' ludakat tartani, hogy hamarab tojjanak, és kölcsenek; de nem

F 4.

kell.

kell felettéb enniek adni, mert ha igen kövérek, nem tojnak.

245. A' kinek rühes, fakadékos, koszos keze vagyon, kenne meg feje ludnak hájával, és meg-gyógyul; mert meg-száraztya.

Az régiek, az éltendőnek száraz, és nedves voltárul, így jövendőllőttek; Sz. Andras eslin, egy üveget teli csordultik töltöttek vízzel, és az alztatra tölték északa; ha magátul ki tolyt az üvegbul a' vízben valami, nedves éltendőt vartak, Ha pedig semmi ki nem tolyt, hanem úgy maradt, száraz éltendőt.

A' ló ganéj, nem jó vető földekre, kertekbe, avagy szőlőbe, felettéb való melegsége miatt: hanem ha igen meg-fagyta volna a' földek.

246. A' barmot négy héttel Karácson előtt, és négy héttel utánna, jól kell tartani; mert így könnyebben el-szenvedheti a' telet.

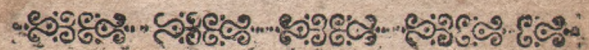
A' Scabiosa, az az, var vagy rüh ellen való fűnek, (némellyek ördög harapra péma, vagy só-prű fűnek híják) gyökerét ásd ki mikor a' Nap a' Nyilasnak jelében vagyon, hasítsd meg hosszukaton szarad-meg, és mikor a' gyermek meg-varasul avagy fokadoz, tedd az italában, s arrul igyék; meg-tisztítja a' máját, minden nyálas nedvesseget meg-apaszt és meg-gyógyítja a' rühet.

247. Mikor a' régi fák rosz, salétromos, és só-vány földben vannak, s azért elakarnak veszni és nyárba a' levelek meg-sárgodik: azoknak gyökeréig a' földet ki kell ásni, és tóbül, paraktül, erdőről, avagy másunnan való hüydös és nedves földet.

dec.

de kell helyében tölteni. Némellyek őszel reggel az ökör nyálat, avagy harmatos pók hálót az rétekrül, vagy tarlókrul, avagy füves helyekrül felszedik, azt rakják a' fának gyökerére, az után jó földel be-fedik.

248. Azt is eszünkben kell vennünk a' fának nyeléseben, hogy ha azt akarjuk, hogy a' megént ki-verjen és nőjön, azt hold töltére kell vágunk, avagy metszenünk: a' mit pedig akarunk, hogy ne nőjön többet, holdfogytára. Ezekrül többet a' Magyar kertésznel.

DECEMBER, Karácson havza.

Ebben a' hónapban 31. nap vagyon.

249. **H** Izlalt ártányokat, utolsó fertályra meg kell őlni, tartosabbak.

A' Tókra vigyázni kell, és jól meg-tisztítani: habé-fagynak, szorgalmatoslan leket kell rajtok vágni, hogy az halak meg ne fulljanak a' jeg alatt.

Fs

Az

Az gyümölcsnek ki-ízedni a' rothattyát.
250. Sz. Lucza Afzony napján, meg-ízünek,
az emberben az esztendő, és hosszú betegségek.
Ha Karácson hóvában menydörög, bővön-
léznek a' szelek.

Ebben a' hoban fogják a' Farkasokat, rokákat,
nyúlakat, Fogoly és Császár madarakat, Fácza-
nokokat.

A' Ludaknak Karácson előtt való hétben
nem felettébb, de eleget kell enniek adni: Kara-
cson után pedig kevesebbet, hogy igen meg ne
hizzanak, és így többet tojjanak.

Ebben a' holnapban, Eger fa levelet téfznek a'
Juhoknak eleikben, a' kik abban nem akarnak en-
ni, nehezen fognak esztendőre meg maradni.

Ebben a' holnapban Szent János kenyerének
magvát kell el-ültetni, de elsőben hat, vagy hét
nap nád mézes, vagy mézes vízben áztatásak bé,
az után egy lyukas fazékban jó földben ültessék,
és Martiusban mind földestül máshová kell ten-
ni úgy hogy egy ujnyi mélysége legyen csak, hogy
ki csirázhasse. Ha jól ki-csirázott, had nőjön
egy ujnyira a' földből ki, hogy a' földben meg ne
fulljon, az után minden harmad-nap mézes vízzel
kell öntözni.

252. Szent Kelemen napján kezdeti a' Tél els-
ő szögös Szent Péter napján végeződik.

Telben ne restelje a' gazda meg-rekinteni az
istállóban a' barmot háromszor, s' négyszer is nap-
jában, hasonlóképpen a' gazda-afzony a' tehene-
ket, hogy eledelek legyen. Karácson előtt, vas-

tag

tag eledelet kell nékiek vetni: Karácson után gyen-
gebbet. Vigyázzanak reá, hogy ha az istállóba
tartják a' marhát, minden likacsákat bé-csinál-
lyanak, hogy az hideg szél, és hó, réajok ne men-
nyen.

253. Ebben az holnapban, a' tyukoknak piri-
tott kenyeret kell vetni, borsot, avagy árpát, a' kit
a' kemenczében aszaltak; így fokot tojnak, de i-
gen meg ne hizzanak.

A' méheket meg kell oltalmazni az egyerektől,
madaraktól. Bé-is kell a' méh kásokat tenni, mi-
kor hó esik; mert egyébként meg vakolnak tőle.
Küllő zöld madár, hosszú orrával likakot szokott
csinálni a' méh kalokon; azért tört kell oda ve-
ni, és meg-fogja magát.

254. A' mely kenyeret ebben a' holnapban süt-
nek, el-tart Pünkösztig-is.

Karácson előtt a' nedvesleg nem árt a' vetés-
nek hanem az után.

Télbe a' gazda ember, jól reá vigyázzon az al-
kalmatos időre, és akkor hordgyon ganéjt az
szántó földekre, az után hamar el-hinése, hogy
kővérségét az hó és nedvesleg által bé vegye az
föld; mert ha meg-fagy, a' hideg azt mind ki-szi-
ja, és kevés haszna lézen.

A' ki piritott húst akar fűstölni, hogy nyárban
el-tarcsón, ebben az hoban fűstölje.

255. Karácsonról fogva ki-keletig, mikor az
Nap-gyenlő az Északával, a' Kanokat az Emék-
kel edg-űt kell hadni, és mikor valamelly ezek-
közül meg-foganozik, külön kell reka-zni

m

malaczi val edgyüt, így nyárba malaczoznak; mert télbe hamar meg velzi őket a' hideg. Némellyek azt tartják, hogy leg jobb Januariusbán, és Februariusbán öltve bocsnálni; és az után Aprilisben, vagy Majusban malaczoznak. Mert az Eme, negy holnapig, vagy 18, hétig hordoz. Némellyek nem igen vigyáznak arra-is hanem mind edgyütt tartják őket. Legjobb a' malacz enni, mikor négy, vagy öt heti.

Télben mikor jól meg-fagy, minden jó gazdabé hordgya fáját, kivel esztendő által él, és alkalmas helyre rakja, s' üdöben, vágja.

256. Ebben a' holnapban épületre való fát kell vágni, mikor a' hold a' föld alatt vagyon; két vagy három nappal az új hold előtt, abban nem esik az, zú, hanem alhatatos leszén.

Nyárban a' nyulak nem ártnak a' fáknak, télen sem, ha meg nem esik a' hó a' földet; de mikor igen meg-fagy; és éppen bé lepi a' hó a' földet, akkor örömeft meg-rágják a' fiatal fákat. Hogy azt ne cselekedgyék, pókj a' kezébe, és azzal az nyáladdal kend meg a' fiatal fát, avagy az oltott ágat, nem bánnyák a' nyulak; avagy mikor oltani akarsz, és el-készítetted az oltani való ágocskát, vond által egyszer a' szádon az ágát. Avagy kend meg a' tőkéjét a' fának tehen ganéjal, kiből ököcs, és üröm lev legyen keverve.

257. Ebben, és ez jövőendő holnapban, a' fákul, le-lez-edgyék a' hernyo fészkeket.

Mikor télen igen meg-fagy, a' lovaknak patkójo-

kójoikat meg kell élefiteni, és hegyesíteni, hogy az jégen el ne csuszamodgyanak.

A' télnek rövid avagy hosszú voltát észébe veheti az ember, ha a' Fülemlile, a' kit szobában tartanak, hamar Karácson után énekelni kezd, el közelget a' Nyár; ha pedig későn, a' Nyár-is el köslik.

258. Ha Januariusbán, Februariusbán, Decembebe kevés hó, fagy, és hideg szolgál, örömeft Martiusban, és Aprilisben a' mit el-mulatott, meg téríti; mert a' mint mondgyák, a' zöld és meleg Karácson, örömeft fejt Hufvétöt vonszon maga után.

A' halászok azt tartják, hogy ha a' csukának a' mája elől hegyes, és hátul az epéje felé széles, nagy hideg következik.

Ha Karácson étfzakán a' borok, a' hordókból ki folynak az okonáján; jó bor esztendő következik.

259. Ha Karácson estin s' étfzaka tiszta, és esendes üdö vagyon, szél és eső nélkül, reggel szépen fényeskedik a' Nap; abban az esztendőben sok bor leszén.

Ha Karácson napja, hold nyelkedésére esik, jó esztendő leszén; és annál jobb, mentül közelebb az új holdhoz. Ha pedig hold fogytára jün, kemény esztendő leszén; és mentül közelebb az végéhez, annál kegyetlenb.

Sokat tartottanak a' régiek, Karácson előtt, s' vagy utánna való tizen két nap, és étfzaka felől; mert egész esztendő által, minczen alhatatlanb üdö

mint ebben az 12. napban, kiktől nem mind egy ítéletben vannak a Mathematicusok is; mert némelyek, Sz. Lucza Aszony napjátul fogva kezdik el az olvasást, úgy hogy Sz. Lucza Aszony napja Januariusnak, avagy Boldog Aszony havának tulajdonittassék; az után való nap Februariusnak, avagy Bőjt első hónap. Az harmadik Martiusnak avagy Bőjtmás hónap, és mind így rendel. Némelyek, alkalmatosabbaknak ítélik és igazabbnak ha azt az 12. napot, Karácson estin kezdik el számolni, úgy, hogy némelyek szorgalmatos vigyázatok tzerént, igen reá találtak, és meg nem csatlakoztak, kihez képest ők is az árpa vetést rendeltek. Ezek pedig a számolást Karácson estin kezdték el; Es valaminémű üdő estét estvél fogva, Karácson éjfélig olyan üdőt jövőndőlők Januariusnak első fertályán. Ejszét fogva reggelig, második fertályán Januariusnak: Reggeltől fogva délig Karácson napján, harmadik fertályán Januariusnak. Délről fogva estvélig, negyedik fertályán. Hasonlóképpen, estve Karácson napján éjfélig való üdőt, Februarius első fertályának tulajdonították; Ejszét fogva reggelig, második &c. és így bizonyosan tudta, a ki arra vigyázott, esztendő által, minden hónap fertályán, minémű üdő fog szolgálni. Ebben pedig a ki bizonyosabb akar lenni, próbálja meg maga.

260. Karácson estin, napján, és következő üdő jeles Sz. Imrepekben; mikor a mindenható Istennek, az Emberi nemzetséghez való sok jó téreményiért halakat, és illendő hőcsületet kellene adnunk.

orátul fogva éjfélt előtt, egy oráig éjfélt után tisztá üdő volna.

264. Azt mondgyák némelyek, hogy Karácson éjféla, a borok megfőztek fordulni, és ki forni kezdenek a hordobul; akkor másképpen, nem kell bántani, hanem egynéhány tiszta hideg kövecskét, a ki az előtt 3. naptul fogva hideg vízbe hevert, belé kell hánni, és meg csillapozzik. Ha Karácson éjféla hó élék, jól fog a komló teremni. Ha Sz. István napján szél vagy, kevés bort várj.

265. Sz. Sylvester éjféla ha szél, reggel fényes nap lesz, kevés remény a' orba, és rosbán. Némelyek azt tartják, a' utolsó napján Decembernek épülni fognak, az meg nem rothad, szűsem ter. Némelyek földgy, és Eger fát, épületre utolsó negyeden Septembernek vágják le. Bük, és fenyő fát, első fertályán a' holdnak.

266. Végezetre, hogy télben se henyéllyen a' gazda ember; a' miben nyárba nem foglalhattya magát a' több munka miatt, azt most véghez viheti, úgy mint: karót vágjon, lindelyt csináljon, mindenféle kasokat, varsákat fonnyon, hálót kössön: vadászfalon hálóval, törrel, puskával. Az jég alatt halászon, &c.

Hofzu telet jelent a' maknak sokasága; Ha a' réczéknek mellyek, a' télnek végén igen verecskék, még más telet jelentenek; ha fejérek, vége felé vagy a' tél; és közelget a' nap fény.

267. Item, ha a' földi geleszta, őszel nem fekszik

szik mélyen a' földben, meleg, és lágy telet jelent; ha pedig mélyen, erős hidegektől, és kemény télről kell télnünk. Ha idején le. hull a' fa level, nem hoz kegyetlen telet magával. Hosszú, és csattogó hideg telet, száraz, és kevés esővel bíró nyár követi.

Hogy meg. ísmérhesse, ha késő, vagy idején való esztendő lesz, vigyázz a' Fias tyúk Csillagára; mert ha őszel eső esik, minek előtte a' Fias tyúknak Csillaga el. enyészik, úgy mint Októbernek vége felé, idején való esztendőt várhatni. Ha pedig edgyütt esik az eső a' Fias tyúknak el. enyészésével, késő esztendőt remélhetni. Ha kezd eső esni, minek utánna a' Fias tyúk el. esztett, késő esztendő lesz, em.

Más jelei a' télnek és nyárnak.

268. Valamint a' nyár mutatja magát, úgy mutatja a' tél-is; csak hogy ellenkező-képpen, úgy mint ha a' nyár igen meleg, a' tél-is felette hideg. Ha nyárban gyakran esik az eső, télen-is gyakran esik a' hó. Ha nyárban hűvös üdő jár, a' tél-is melegebb lesz az ő módgya szerént. Viszont, a' mint az ősz elegyítve vagyon hideggel és meleggel, úgy a' kikelet és nyár, olyan az ősz is; és Tél-is. A' szűk esztendőt örömeit követi az pestis. A' kakasok északán rend szerént háromszor szollanak. 1°. Éjfélt után egy ora felé. 2°. Két ora után. 3°. Hajnalba virrattafelé. Ha ezen ki. vől énekelnek, jele az, hogy meg változik az üdö.

269. Az holdnak nevelkedését vagy fogyását az esztendő táblájából meg. ísmérni.

Mikor a' hold nevelkedik, bal kézre fordittva szovait hold töltéig, hold tölte után jobb kézre az újságig. Mikor a' hold egy napi, csak 48 minut világoskodik, a' mint a' táblán az első cifra alatt a' harmadik circulusban írva vagyon. Mikor két napi, csak 1. oráig és 36. minutáig fényeskodik este. Mikor harmad napi 2. oráig és 24. minutáig világoskodik s mind este, és éjfélt előtt.

Mikor első negyede vagyon, éjféltől fogva két oráig éjfélt után világoskodik.

Mikor hold tölte vagyon, egész északán szől, négy éjelig.

270. Mikor fogyni kezd, csak hajnalba világosodik virratta felé. Mikor harmadik fertállya vagy, nap keletig fényeskedik. Mikor utolsó negyede vagy, csak két vagy 3. órát világoskodik Nap keleti előtt. Az első Circulus jelenti az holdnak idejét. Az 2. alatta az órát, hány órát szolgál. Az 3. a' minutákat.

271. *Figura kiből az ember az úján meg láthatja a' nappal verőfényét, bány az ora mind dél előtt, mind déli után.*

Elsőben, a' kezeden kívül látod négy részét a' világnak, úgy mint a' hüvelykedé fellyül Eszak vagy. Kezed alatt DEL; az újad végénél NAP KELET; a' karod felé NAP NYUGOT.

20. Vigyázz a' tenyeredre, holott a' hüvelykeden írva vagy a' hüvelyknek hegye, jobb kéz felé.

30. A' hüvelyk hegye alatt megegyen egy horgas linea, a' tenyerednek végéig, azt Eler lineájának nevezik.

272. 4°. A' hüvelyk között, és mutató új között íratott egy száma szál közepén, a' hol az élnének lineája el-kezdődik ilyenestlen ki, a' kinek árnyéka mutatja nappal az órát.

Az újak neve; az 1. Óreg új, hüvelyk. 2. Mutató új. 3. Közép új. 4. Nevedékeny új. 5. Kis új.

Az Bal kézen, a' Dél előtt való órát meg ísmérni.

273. Belől a' mutató újon elől az első ízén, írva vagy 5, az az, öt ora dél előtt. A' közép újon belől, az első ízén írva vagy 6, az az, hat ora dél előtt.

A' nevedékújon belől, az első ízén írva vagy 7, dél előtt.

A' kis újon belől, az első ízén írva van 8, ugyan azon kis újon a' második ízén, a' karod felé írva van 9, a' második ízének kezdetin. Ugyan azon újnak harmadik ízének kezdetin jegyezve 10. Ugyan azon újnak harmadik ízének végén írva van 11, az az, 11. ora dél előtt.

A' harmadik íze után a' kis újnak, a' tenyerednek közepén, az ízén írva vagy 12, az az, tizen két ora délbe.

Dél után való órák.

274. **M**eg kell így fordítanunk az órát dél után, és a' hol az előtt belől a' kis újon 11. ora állott, most ottan 1, az az, edgyet kell számlálni dél után, a' mint kívül a' Figurán meg van írva.

Ugyan ezen útnak második ize végén, a' hol
10. ora van 2. az az, két órát dél után.

Az első iznek végén, a' hol 9 ora van, dél után
3. ora számláltatik. Ezen úton, a' hol az első iz
el kezdetik 8. ora van írva belől, kívül 4. ora dél
után.

A' nevendék újon belől 7. ora van, kívül 5. or
a dél után.

A' közép újon belől 6. kívül is 6.

A' mutató újon belől 5. kívül 7. dél után.

Ezek a' Bal kézen való mutató órák dél előtt
és dél után.

275. *Most miképpen kell a' szalma szálal élni?*

Hogy négy. részét a' világnak fel találhassad,
szintén Délben vigyázz reá, hová mutat a' szalma
szálnak az hegye, az a' dél; az után az újak meg-
mutatták a' Nap keletet, A' tenyernek vége Nap
nyugatot. A' hüvelyk Eszakot.

*Miképpen kell kezdedbe venni a' szalma szálal.
hog az órákat meg ismérhessed?*

276. Vég egy igyenes szalma szálal, vagy vé-
kony fácskát, tőle hozzat &c. mérd meg a' muta-
tó ujjodnak kezdetitől a' tenyerednek közepé iziig
fellyől a' hol az életnek lineája el kezdődik, a'nak
hozzátartásával tedd a' szalma szálal a' hüvelyked, és
mutató ujjod közé, a' tenyerednek közepére, a' hol
az életnek lineája el kezdődik, tedd reá a' hüvely-
kedet, és forduly jól, a' tenyeredet is, úgy fordit-
csák, hogy az hüvelyk hegyétől való árnyék, kö-
nyúl fogja az életnek lineáját, és tovább ne men-
nyen annál; az után nézd meg, mellyik ujjodon
való.

való számmra veti a' szalma árnyékját, és annyi lé-
szen akkor az ora.

Hogy pedig jól fordicsad magadat, és a' bal ke-
zedet, minek utánna igazán meg mérted a' szalma
szálal, és az életnek lineájára igyeneffen tetted, vi-
gyázz reá nyárbat, hogy háttal forduly a' Nap fény-
re, az után fordicsd kezedet a' szalmával a' Nap-
hoz, és cselekedd a' mint előbb meg van írva, meg-
mutattya az órát. Telbe szinte úgy élhetz vele,
csak hogy magad arcza forduly a' nap fényhez,
a' kezedet pedig a' mint oda fel meg van írva.

277. A' régiek azt tartották, hogy Sz. Vid nap-
ján leg hosszabb a' Nap; Sz. Lucza A' szony napján
leg hosszabb az éjszaka; Sz. Gergely, és Sz. Kerefa
fel magasztalása napján egyenlő a' nap az éjszaka-
val. De mostani időben, mind ezeket nyolcz,
vagy kilencz nappal későbbben kell számlálni.

278. Többet is írhatnék némely jeles napok-
nak jóvendőléséről, az égi háborúk, s az üdő vál-
tozásnak jeleiről, miből vehetsük észünkben, de
erről adatik másutt is alkalmatosság. Hanem
mivel ezekben a' napokban lépik be az *Solstium*
hybernium, a' mint a' Deákok nevezik, az az, a' Nap
nak téli meg. állása: mikor tudni illik, az ő for-
gásában mint egy meg állapodik és közelebb hoz-
zánk téríti fugarit; én is evel fejezem be Calen-
dariumomat, s' késedelmes gyaró Magyarssággal
lépő pennámat meg. állitom; neha tudom, hogy
lésznek némellyek, a' kik a' nélkül is tebeffen to-
lyását is meg gátolják iteletekkel, a' kik tudni il-
lik s' fele újsághoz örömeit közörlők nyelve.

ket. Mint egy jámbor együgyű ember, a' ki edgy nagy Urnak mentébe meg-allította szekerét, csak hogy a' csatlo fájához közförülhesse kéft. De ezek ne tekéncsék az én együgyűségemet, se ne dorgállyák sovány Magyarságomat, hanem inkább fontolják meg Nemzetségemhez való jó akaratomat és a' közönséges jónak szolgáltyában való igyekezetemet, a' ki meg nem áll, míg vékony erőm engedi. Mert látom, hogy a' Magyaroknál, nagy fogyatkozások vannak e' fele oktató Magyar könyvekből, nem-is tudom, hogy valaki derekassan irt volna erről a' materiáról. Azért én-is tellyes szível, és igaz jó akarrattal igyekeztem kedveskedni nékik: kívánván, hogy ők is igaz, és tisztá szemmel tekéncsék munkácskámát. Mivel pedig ennek a' Calendariomnak nagyobb része a' kerti munkára szolgál; lépünk mi-is olly kertben, kiből mint egy tükörben avagy varró példában felalállyuk, a' tökéletes épp kermek rendelését, ékességet, művelését, és egyéb kerthez való szépséget. A' pedig Magyar Országban Esztergami Ertek Urunk Posoni kerte; kinek másfát, a' mi üdönkben, romlott országunkba még nem láttuk. Erről lefzé írásom, e' következő Majorságról irt könyvnek második részében; kinek mint egy Hopmesterül elől bocsátottam e' Calendariomot. Ha kinek tetszik éllyen véle Isten áldásával

ORSZ. SZÉCHENYI-KÖNYVTÁR

B. Növedéknapló

1954 év

1669

SZ.

Az az, Mutató Laistroma ezé Calendáriumba lévő dolgoknak; n. szám a'

Könyv szélén.

A.

<i>AGyagot ásná tapasztani</i>	n. 208
<i>Almanakmagva. és levele meg fordul: ni</i>	n. 149
<i>Almás a' ki férges le szedni,</i>	n. 184
<i>Arpát aratni,</i>	n. 170
<i>Arsni, kaszálni,</i>	n. 172
<i>Aszu gyümölcset el adni.</i>	n. 4

B.

<i>Bagoly fiak,</i>	n. 176
<i>Bagoly madarászatra;</i>	n. 158
<i>Barmoknak eledalét meg tartani,</i>	n. 33
<i>Barmot ki bajtani,</i>	n. 119
<i>Barmok számát meg tekinteni,</i>	n. 12
<i>Barmot jól tartani,</i>	n. 232, 241, 246
<i>Baromfi ka állandó-e?</i>	n. 262
<i>Báránycsok el-választani,</i>	n. 126
<i>Béka tojás, n. 72. Az: meg tartani,</i>	n. 73
<i>Békák kártyolása,</i>	n. 111
<i>Szent Benedek füve,</i>	n. 105
<i>Szent Bertalan napja,</i>	n. 193
<i>Berezát tartani,</i>	n. 203
<i>Bikát tehenekehez bocsátani,</i>	n. 53, 178
<i>Bodza virágból listarom,</i>	n. 191
<i>Bodza csiréből saláta,</i>	n. 58
<i>Bodza virágot szedni,</i>	n. 153
<i>Boldog Aszony látogatása,</i>	n. 176
<i>Borjakat meg metszeni,</i>	n. 29
<i>Borjakat el-választani,</i>	n. 48, 125

G.

Bor: 6

I N D E X.

Borsot s' más veteményt vetni,	n. 67. 122
Borsó és lencsék szalmai,	n. 230
Bort le venni,	n. 29. 40
Borokat meg idíteni,	n. 128
Borral jó vendöles,	n. 243. 258. 259
Böcsöt szerezni,	n. 196
Buzát, és Rosót vetni,	n. 204
Buzát bá. bordan,	n. 177

C.

Canikula felálmadása,	n. 177
Cépegni,	n. 32. 187
Cseresznye virágzása,	n. 112
Csirkek orvossága,	n. 138. 158
Csók a alá tyúkonyat tenni,	n. 59
Csalljánt a tyúkoknak,	n. 108
Csalljántélre tartani,	n. 116

D.

Damaszokat meg. álni,	n. 2. 249
Damaszok orvossága, n. 68. 142. 169. 169. 175	
Damaszokat hizlalóban adni,	n. 187
Damaszokat hizlalni,	n. 220. 232
Dióliktarium,	n. 169
Diólévnek orvossága,	n. 172
Diót verni,	n. 205
Dinnyét vetni,	n. 60
Dühös eb marása ellen, n. 180. Ibidem de iodem,	

E.

Ez. Egyed napja,	n. 212
Egret levet csinálni,	n. 192
Egészséges vizet ism. érn,	n. 200
Első bős,	n. 15
Epph.	

I N D E X.

Eppheltre való fát vágni,	n. 256. 264
És az szőlőknek ártalmata,	n. 152
Érőnek jelei aratáskor,	n. 176. 182
Eszendőknek négyrésze,	n. 100
Eszendővél jó vendöles, n. 245. 259. 267. 268	

F.

Fa eszközt csinálni,	n. 13
Fa. hanem akar gyümölcsözni,	n. 112
Fa nem nő tovább,	n. 192
Fát vágni,	n. 129
Fát nyefni,	n. 149. 231. 248
Fát állíthatni,	n. 244
Fán eret vágni,	n. 113
Fák virágzása,	n. 220
Fák virágzásának a' hideg nem árt, hat,	n. 124
Fák gyökereit ki nyitni,	n. 215
Fáknak külső hejét meg hasítani,	n. 55. 132
Fáknak szárazsága ellen,	n. 102. 247
Fákat tisztítani,	n. 18
Irtani,	n. 30
Oltani ibidem, Item,	n. 51
Altal állítani,	n. 31. 87
Fákról az mohot le vakarni,	n. 63
Fattyú ágokat le metszeni,	n. 63
Fecské vissza jövele, és elmenetele,	n. 63
Fecské székül követ venni,	n. 240
Fenyő magot le. verni,	n. 215
Fiatal fákat és vad fákat állítani,	n. 39
Fiatal fákra vigyázni,	n. 114
Fiatal fát állítani,	n. 214
Fiatal fákas önsözni,	n. 127
Fogol	

I N D E X.

Fogoly madarat fogni,	n. 159
Fogbagyma orvossága,	n. 234
Fogbagymát költözni,	n. 163
Ki szedni,	n. 196
Fonyásra való áldó,	n. 240
Fonalat mosni,	n. 43
Forgatni földeket,	n. 118
Földet balba ellen,	n. 122
Fűz fát le vágdalni,	n. 29
Fűz ágakat le vágdalni,	n. 68
Fűz fát ültetni,	n. 115
Fűvet ültetni,	n. 50
Fűvet száraztani szénának,	n. 161
Fűtlenét fogni,	n. 117
G.	
Gabonát forgatni,	n. 126. 133.
Gabonát rakni asztalban,	n. 190
Galamboz fészket tisztítani,	n. 44
Gallyat vágni tétre,	n. 185. 188.
Gallyat gyűjteni,	n. 193
Gallyat készíteni,	n. 208
Ganajt hordani télbe,	n. 254
Ganajt hordani,	n. 14. 31. 33. 167.
Őszve banni,	n. 112
Hordani árpát kender alá,	n. 69
Ganéjotni szőlőt, szántó földeket,	n. 228
Ganéjotni káposztát földeket,	n. 230
Gazda ember munkája,	n. 237. 238
Geleszta ellen orvosság,	n. 216
Gesztenye ágat ültetni,	n. 52
Gesztenyét ültetni,	n. 244
Golyák	

I N D E X.

Golyák el-meneteléről,	n. 53
Golyák el-mennek,	n. 195
Gombát száraztani,	n. 203
Gyöngy virág gyökere,	n. 112
Gyöngy virág vizet égetni,	n. 123
Gyümölcs magokat ültetni,	n. 49. 214
Gyümölcs fát meg-kapálni,	n. 61
Gyümölcst le szedni,	n. 234
Gyümölcs Olto Boldog Aszszonyj	n. 80
H.	
Halas tókat halakkal meg-rakni,	n. 29
Halásznia apró halakat,	n. 54
Halak iónak,	n. 74
Halak kész fel fogni,	n. 76
Hálokak szűke,	n. 162
Halászbathi, és madarászbathi,	n. 182
Halak nem nőnek,	n. 195
Halásznia valóira,	n. 100. 100.
Halásznia,	n. 221
Halas tókat ki-halásznia,	n. 227
Hernyó,	n. 234
Hernyó fészket le szedni,	n. 18. 46
Hernyókat le szedni,	n. 72
Hernyókat ölteni,	n. 115
Hernyókat le-üzni a' fákról,	n. 152
Hernyókra és Hangyákra vigyázni, azok ellen	
orvosság,	n. 168
Hernyókat le szedni a' fákról,	n. 257
Herélni marhát,	n. 110
Hideget jóvendölteni,	n. 258
Hideg ősz,	n. 177
Hivó	

I N D E X.

Hívo madarak.	n. 88
Hóharmai.	n. 209. 218
Hóvaljövendölés.	n. 258
Holdnac fogytai, vagy nevekdedét megismér.	n. 269. 270
Hordokat készíteni.	n. 201
Horgászni gelesztával.	n. 135
Horgászni szőcskövel.	n. 186
Hullos gyümölcs.	n. 185
Húst főzni.	n. 231
Húst fűszerezni.	n. 222
Húst fűstre bántani.	n. 238. 243. 254
I. J.	
Sz. Jakab napja.	n. 182
Sz. János nyaka vágása.	n. 189
Sz. János kenyere magvát iltetni.	n. 251
Sz. István napja.	n. 264
Sz. István nappján eső.	n. 146
Jeges bordan.	n. 26
Jerczét tartani.	n. 8
Inventariumukat csinálni.	n. 208
Irnia való pennát szaggatni.	n. 134
Érős vajnak hasznai.	n. 141
Juhokat próbálni.	n. 6. 251
Juhokat a mezőre bántani.	n. 53
Juhokat ki nem bántani.	n. 71
Juhokat meg nyírni.	n. 107. 128. 144
Juhokat háromszor fejni.	n. 126
Juhokat kétszer fejni.	n. 187
Juhok betegsége ellen.	n. 206. 207
Juhokhoz bocrántani a kosokat.	n. 241
Juhok.	

I N D E X.

Juhok elűzése.	n. 261
Juhoktul el. választani a bárányokat.	n. 134
Juhászok legeltetése.	n. 120. 193
Juhok legeltetése.	n. 43
K.	
Kakasok énekése.	n. 208
Kakasokat keréni.	n. 183
Kakuk szollása.	n. 64
Kakukhol orvosság.	n. 140
Kanokat az emékhez bocrántani.	n. 255
Káposzta magot vetni.	n. 66
Káposzta levelet szaggatni.	n. 173
Káposztát levagdalni.	n. 226
Káposzta és répa levelet tölre szárazítani.	n. 228
Káposztát salátát iltetni.	n. 229
Karácson boka menydörgés.	n. 250
Karácson előtti 12. nap.	n. 259
Azokbuljövendölés.	n. 601
Karácson éjszaka.	n. 264
Kaszálni.	n. 185. 172
Kenderi vetni.	n. 145
Kenderi és lenti készítése.	n. 205
Kenyer új gabonából.	n. 184
Kenyer boggyókáig tartson.	n. 254
Kertekben ásti, panéjózni.	n. 33. 223
Kertelni.	n. 69
Kerteken réteket geréblyélni.	n. 601
Kertek készítése veseményeknek.	n. 18
Kész répat vetni.	n. 76
Kés utolsó nappján Adarásnak fái vágni.	n. 99
Kikötésnek jelei.	n. 165
Komló.	

I N D E X

Komló hegyből salátá,	n. 33
Komlót ki nyitni,	n. 70
Komlót iltetni,	n. 70
Komlót szedni,	n. 204
Kopaszok,	n. 117
Kosokat az Jubok közé bocsátani,	n. 206 241
Köd Martinsban,	n. 99
Kölest vetni,	n. 124
Köszvény ellen keserű lapu,	n. 58
Köszvény ellen orvosság,	n. 158
Kúákat; forrásokat keresni,	n. 198
Es miképpen,	n. 199
Kúákat ásni,	n. 236

L.

Lampetrat csinálni,	n. 213
Ledeket vetni,	n. 47
Legyek ellen orvosság,	n. 150 151
Lékezni az tót,	n. 27
Len mag,	n. 23
Len mag régi,	n. 80
Lent vetni,	n. 116. 143
Lent; kenderi, kölest vetni,	n. 125
Lent; kenderi ki vetni,	n. 191
Lent; kenderi ki-bordani,	n. 197
Lisztet őrletni,	n. 71. 44. 237
Ló borét vetni,	n. 17
Lóvakkal banni,	n. 11
Lóvakat jól tartani,	n. 134. 186
Lóvakat itatni,	n. 173
Lóvaknak új szénát ne adgyanak,	n. 174
Lóvaknak új zabot ne adgyanak,	n. 190
Lóvakat	

I N D E X

Lóvakat tartani,	n. 217
Lóvakat parkolni félbe,	n. 257
Ló garás,	n. 245
Sz. Lucia Aszony napja,	n. 250
Lúd fiakat bixtalmi tartani,	n. 86. 138. 217
Lúd fiakra gondot vifeini,	n. 136
Lúd fiak orvossága,	n. 157
Lúdakat jól tartani,	n. 244
Lúd háj az ráb ellev,	n. 245
Lúdat tartani,	n. 251

M.

Madarak ba kövérek,	n. 34
Madarászator meg iltani,	n. 57
Madarakat nem kell fogni,	n. 118
Madarászator meg engedni,	n. 177
Madaráznai léppet,	n. 198
Madarászator készíteni,	n. 60d.
Madarak új tollat kapnak,	n. 195
Madarászator legjobb,	n. 218
Madarat tartani télre,	n. 212
Madarakat fogni,	n. 216
Madaráznai jó,	n. 224
Magnak való káposztát, és más gyökereket ilt. n. 85	
Magokat melly időben kell vetni, és kicsodáso-	
kat,	n. 90. 91. 92. 93. 94. 95
Magok melly időben kelnek ki,	n. 296. 97. 98
Mag el nem vész,	n. 268
Arrul való jóvendölés,	n. 262
Mákos szedni,	n. 219
Malacok tartosak,	n. 34
Malacokat oltalmazni,	n. 175
Malacok	

I N D E X.

Málczokat megélni:	n. 196
Mályva rojának gyökere:	n. 116
Márczot főzni:	n. 78
Sz. Margit Aszony napja:	n. 178
Sz. Márton napja:	n. 240
Sz. Matka napja:	n. 209
Sz. Medárdus napja:	n. 155
Méh kásokat be dugni:	n. 19
Méheket venni:	n. 42. 77
Mibekre vigyázni:	n. 146. 253
Méh kásokat ki rakni:	n. 77
Méh kásokat tisztítani:	n. 109
Méhék idején eresztenek:	n. 145
Mennydörgés Májusban:	n. 130
Mennydörgés Szeptemberben:	n. 204
Mennydörgés a Szűzbe Mértékben:	n. 209
Mén lovát a ménés közé ereszteni:	n. 109
Mennyhal másjából vizet venni:	n. 123
Mézecsi veteményeket vetni:	n. 101. 102. 103
Mézecsi metzeni:	n. 193
Mézecsi ki szedni:	n. 204
Mézecsi venni a méhek körül:	n. 224
Sz. Mibály napja:	n. 210
Mondola a keferéből édes lézen:	n. 52
Mondola magot iltetni:	n. 111
Miképpen kellessék iltetni, a mikor:	n. 244
N.	
Nagy Pénteken eső:	n. 81
Nagy Boldog Aszony napja:	n. 192
Nap nevekedése:	n. 100
Nap egyenlő éjszakával:	n. 104
Nap és éjszakának hossza:	n. 277

I N D E X.

Nyári búzát vetni, n. 10 Item, Nyári árpát ilt.	n. 109
Nyári búzát forgatni:	n. 43
Nedves földet szántani:	n. 254
Nedves földet árvalmással a cserésnek:	n. 83
Nyirfa vize:	n. 216
Nyirfa iltetni:	n. 241
Nyirfa gallya:	n. 256
Nyulakul fákát oltalmazni:	
O.	
Olasz káposzta magot vetni:	n. 35
Olasz fákát ki hozni:	n. 108
Olasz kaport vetni:	n. 110
Oltani ágakat:	n. 49
Oltani való ágak törni:	n. 62
Oltani fűvet, gesztenyét:	n. 109
Oltani fűvet, gesztenyét:	n. 139
Oltani jókat öntözni:	n. 109
Oltani fát el iltetni:	n. 110. 120
Oltani fát oltani:	n. 153
Oltani égetni virágokból:	n. 120
Sz. Orbán napja:	n. 271
Orát az ember újain meg ismérni:	n. 274
Dél elátt. n. 273.	Dél után. 274
Szalma szállal.	n. 275. 276
Orvoságra fűvet szedni:	n. 28. 65
Orvoságra fűvet ásní:	n. 202
Ökröket bízalni:	n. 237
Őszi vetés ha ritka:	n. 121
Őszi vetés kezdetik. n. 193	Őszi vetés. n. 218
Őszi ba meleg.	n. 211
P.	
Paccsirtát nevelni:	n. 117
H2	Pa-

I N D E X.

Pacsiótai tanítani.	n. 173
Pajták tisztítani.	n. 160
Sz. Pálfordulása napja.	n. 22
Palánta magos vetni.	n. 31. 38
Plántát ültetni.	n. 125. 122. 158
Fákakot tartani.	n. 36
Restis ellen orvosság.	n. 164
Pohánka.	n. 25
Pohánkát vetni.	n. 125. 147
Pókafiak orvossága.	n. 136
Polyvát gyűjteni.	n. 225
Pomagránátot oltani.	n. 116
Pontyokat tóban ereszteni.	n. 206
R.	
Rajokra vigyázni.	n. 154. 167
Rákot fogni.	n. 79
Rákot fogását meg tiltani.	n. 121
Rákot jönni.	n. 137
Rákaszat.	n. 192
Répat vetni.	n. 155. 172
Répat nevelni.	n. 183
Répat, reket vetni.	n. 197
Reket orvossága.	n. 233
Reket vetni.	n. 152. Reket ültetni. n. 154
Reket el tiltani az juboktól.	n. 207
Reket irtani.	n. 223. Ribesz ültetni. cod. n. 135
Rósa vizet égetni.	n. 160
Rósa viz és luttarium.	n. 249
Rósbatt gyűjtését ki-szedni.	
S.	
Salátas Bécsi retek idején.	n. 28
Spalereket gyűjteni.	n. 223

I N D E X.

Szárjatekaszat.	n. 187. 225
Sárga répat ki ásni.	n. 126
Szaladot készíteni.	n. 43. 227
Szőlő polyvába oltani.	n. 225
Szőlő szedni.	n. 226. Bő-fedni. n. 227
Sővért fenni.	n. 45
Sőprét csinálni.	n. 78
Szaladot sütni.	n. 225
Szántani.	n. 43. Szántani mikor. n. 61
Szántani Martiusnap.	n. 89
Szántani másodszor.	n. 184
Szántani Verés alá.	n. 188
Szántani harmadszor.	n. 19
Szántó földeket ki tisztítani.	n. 98
Száraz és nedves földet bevetni.	n. 221
Szarvasok levetik szarvukat.	n. 64
Szarvasokat löni.	n. 293
Szarvasokról jóvendülés.	n. 210
Szarvasoknak bőrök és szarvak.	n. 193
Szederjes violából Sirup.	n. 74
Szederjes viola, annak haszna.	n. 84
Széltől jóvendülés.	n. 220
Szélfeszék.	n. 185
Szemre. szíra oltani.	n. 169. 171
Sz. Sylvester napja.	n. 265
Sok halat fogni.	n. 74
Szolgálok munkája.	n. 46
Sós venni.	n. 107. 205
Süpet kötni.	n. 74
Szőlő metzeni.	n. 184. 40. 71
Szőlő metzeni három esztendőig.	n. 5
H 3	

Szőlő kőszőre,	n. 108
Szőlő másodszor kapálni.	n. 121. 144
Szőlő virágzása.	n. 131
Szőlő vészőné.	n. 152
Szőlő harmadszor kapálni.	n. 178
Szőlőbe gyomlálni.	n. 186
Szőlőre való kapálást el hagyni.	n. 189
Szőlőbe levelezni.	n. 303

T.

Tábkát vetni.	n. 82
Tavaszi árpát vetni.	n. 46
Tapasztani kemenczét.	n. 126
Tehének eltele.	n. 25. 232
Tehének tartani.	n. 88
Tehének között a Birkát ne bocsátsák.	n. 132
Telert meg-ismerni.	n. 219
Télre való vetemény magot vetni.	n. 221
Télre való fát vágni.	n. 227
Télre való veteményeket a pinczébe rakni.	n. 228
Télnek jelei.	n. 231
Télről jóvendülés.	n. 234. 238. 243. 267
Télben baromokra vigyázni.	n. 246. 152
Télre való palántát vetni.	n. 172
Télnek kezdete.	n. 252
Télbe fát hordani.	n. 255
Tél ha hosszú é. avagy rövid.	n. 257
Téli munka.	n. 266
Téket lékezni.	n. 249
Tölgyfát ültetni.	n. 67
Tüzek hamar tojásárul.	n. 56
Tüzeket gyalambokai ültetni.	n. 46. 59
Tüzeket hasznos.	n. 82

Hiányz.: A-iv, B-38,
C-1, 8, F-1, 8, H-4. lrv.

RMK I. 1596/a.

23. Kerekesz és Janos napjakra, melyek 24.

24. Junii jó szünetem, apra szünet
ahar egy héttel előre, avagy annyiát
támas, mert aszton nem lehet olyan is.

A Cicoria igen jó sili salata, melynek
fűszere mind pedig jókora is. A
jókora sepele meg a szünetem
piros szünet, meg a szünetem, ez a szünet
olajjal meg öntik.

A Papa fűszere ha torban meg főzik és az
iszák a szünetem meg öntik.

A viragos agyagnak ekefűszere jól.

A fűvek közül legalkalmasabbak az
agyak fűszereinek premere, az ilop, leve,
dula, Spiknard, Ruta, Salsza, Mentha, Ro,
mai kakukkfű, Mária fű, Székfű, Trillag vi,
rag, apro cyprus, Puszpang.

Ezeket pedig az agyagnak elszünetében,
két szünet vagy háromszor is meg kell
rolni, a Puszpangot két szünet, Javakkal,
másodszor pedig Camula el mulván
hold rölte után, mentül alab lehet, úgy
hogy három ujnynál ne legyen ma,
dalsab.

A Puszpangot pedig két heppen ültet,
hemi, elsőben, ha régi és hokszu gyö,
kerü, mind gyökereitől ki ássák és u,
jonnán más helyre plátálják, úgy hogy
a földbe csak két iznre legyen, ki a
földből, körülötte jól meg ténnyen a
földet.

Másodszor csak az agacsakat mellet
lé az ember, és azt ültetse el, gyakran ön,
töréssel meg foganszik, ezt pedig kell
ültetni mielőtt a föld fagyja ki me,
oyen.

A virágoknak és egyéb akar,
mi magoknak verésekről.

A ki vetni akar, tudni kell hogy ha,
rom kíválkeppen való bujdosó gyl,
lag kegyes és jó a verése mind
vira

virágokra s' mind vereményekre es
mind más verésekre, a' mellyek ezek:
Vénus Nap, Jupiter, Vénus a' verésre,
Jupiter es Nap az ültetésre szolgá, a' mel-
lyekben ha virágokat ültet vagy ver
az ember mind tellyesebbek s' jobbak
lesznek.

A' jelek kiket tekinteteknek avagy Aspe-
ctusoknak neveznek azok is kétféleké-
kegyesek és szerencsések, némellyek
szerencsétlenek: Kegyesek ezek s'
egyben foglalás. A' három szegelerű te-
kinet. * hat szegelerű tekintet a'
kikben verhetni és ültethetni igen
szerencsésen.

Szerencsétlenek és nem barátság-
osok s' ellenkezés, Önégy szegelerű
tekintet, a' mellyek verésre nem szol-
gálnak, N: a' minck tellyes virágunk
kell lenni azzal kell banni két nap-
pal holdtólte előn, vagy ugyan hold-
tóltekor, a' ki nem tellyes és
magosan nő két vagy három nap-
pal az újság előn.

Némely virágoktól tulajdonosági-
rúl.

1. A' Tullipánról, a' tullipánnak magva
szokor

szokor cíni őszel, hat rendel edgy
másoln fekszik, vénni is ugyan őszel
jobb, ha penig magva akarod vénni,
a' későbbben virágzó valaszad, azok
közül is némellyek a' fejből fedik
kinck közepi alól fektet, avagy ke-
vagy szedpjes, akar karmálin si-
nából, kinck feneke világos színű se-
derjes, fejjel premezen, sőt a' ki-
nek nem fektető a' közepi semmi-
re kellő annak a' magva, mert nő
lék különb színű virág belőle.

2. A' Narcissusról, A' Narcissus elsőben
sovány földet szeret, egy kevesse fő-
venyesset, 2. Nap fényt szeret, és
minden harmadik estendőben ki-
kell fedni az ágyból minek urán-
na el hervannak levelei, meg szá-
raztani az árnyakon igen száraz he-
lyen, mint a' Tullipánt öt ujni mély-
ségbe fél arafnyira rávul egy máskul
ültetsek.

3. A' gondviseles leg inkább ezekhez
kivántatik, 1. Hogy mikor virágzik
lokáig a' szávan ne hagyják a' virá-
gát mert igen erőlemti a' gyöke-
ret, 2. Hogy mikor már meg virá-
gott felenebb való elől meg oltalmaz-
zák, hogy a' víz alá szivároogván a'
gyökere

gyökere el né rothadagon.
 Obi: A' Rosmaring, Majoranna, Viola, Gyöngy
 virág, árnyékos szertnek; a' gyöngy-
 rács a' ki kertben akarja ültetni, ősz
 fel őz: Mihály nap után ültesse.

3. A' feksfürű. Ha lehet együgyű feksfürű
 a' ki nem tellyes né vegyének magor
 hanem a' tellyesekből, és azok közül is
 kiválkeppen a' fejerekből, ezen kívül
 a' test-színűekből, egy szoval menűl
 feksfürű lehet, kell pedig magyar ver-
 ni két nappal hold tölte előtt, és a' k-
 kor vernis ha jó jel vagyon mind,
 gyár kikeletkor.

Miképpen kell a' magokru-
 len virágokat más helyben
 plantálni. 6

Elsőben a' mint hold töltere vernék, a'
 zokat ugyan hold töltere, avagy két nap-
 pal előre kel az agyban ültetni.

Minden virágnak ültetésére, leg jobb
 föld, a' re' ves fának odvában meo
 rothatt föld, ha azt jó kövér földel
 össze keverik.

Az is igen jó mikor a' nyomor mel-
 bet elzendo által ki nyomor-
 nak, a' kertből ha össze hoz-
 gals

vagy veremben vagy máshová egy
 takassa, és ott jól meo rothad föl,
 de valik.

A' feksfürűnek kiválkeppen va-
 ló ültetéséről.

Mikor immar egy ujnira fel nőt
 a' feksfürű a' ganajos agyban, ültet-
 telenek el más síros ganajud,
 kül való agyban, tiz iznyire egy
 mástul, a' töve mellel a' földet
 jól meo tömven, az után szorgal-
 matosan jól meo kell öntözni,
 és gyomlálni, így lépén nőnek
 Sz. Bertalan nap, tájban vagy
 előtte meo ujonnan által ültet-
 telenek hold töltere, az az ne-
 gyed nappal a' teli hold előtt
 edgy keveset el meczven a'
 feksfürű gyökereből, ugy ültet-
 sek a' ganajos agyban 14 iz,
 nyire egy mástul mivel jobban
 meo nőnek; Nem kell öket
 telben

relben is a' hidegtől félteni se be-
fedni: mivel ez a' virág igen gyö-
nyörködik az által ültetelben, ta-
valtal mégint más agyban a'
melly nem ganejos által kell ültet-
ni. Sz: Jakab nap tájban igen szép
gyönyörűséget ~~szőlő~~ szinnekkel vi-
ragzik.

Ha a' székfűnek Tullipántnak magvát
még ártatod égerborba az után
még szarartod ez csudálatos kü-
lön külön fele szini virágok a'
hoz.

Alat tarttyak némelyek hogye
vejsz ezrendő alatt, viragzik
a' székfű, ha annak magvát
mihelyt erik mindgyárt vetik,
és el vetik tizen-negyedik nappal
a' holduak, az az egy nappal
hold tölte előtt jó liros és apó
földben fel uynyira valamni e'
denyben, a' kit lágyan süro
verősenye nyárbán del előtt
három óráig csak, tégyenek.
Ki

ki, és gyakran öntözzék, így 8 nap
alatt ki csirázik. Tel előtt a' pincze
be vigyek, alzi érve, kikeletkor ide-
jén hozzak ki, abban az ezrendő
viragzik.

Mivel pedig nemely rellyes székfű-
vek magot nem hagnak mint a'
setet véres öreg székfűvek és más
szinűek is azokat így kel szaporí-
tani.

1. Ha ifju növelek vagy ácskak
vannak a' gyökere körül, kiket
egy darab gyökérrel el szakalhar-
ni, a' derek gyökértől azt szak-
szak el, és földben jobban ültessék.

2. Kikeletkor mikor a' székfűvet ki
horgale a' pinczéből edénybe, úgy
mint fel Februáriustól fogva.
Vagy Sz: Iven nap tájban vagy
mindgyárt Cariculák után hold
töltere melienek az új növelből
vagy két izig edgyet, avagy kenőt
akar többet is lé, annak a' ve-
get hacsak még az izen egy kes-
zel két fele, vagy kerckitül négy
fele

lele, tegyenek egy kis kövecskét belé
 avagy csak a' nélkül is, a' leveleinek
 hegyét mellek el, és úgy ültessék el
 jó földbe, kívül a' száraz leveleket le-
 kel fedni, s' a' nap fénytől még kell
 oltalmazni, so' avagy so' napig míg
 még nem fog a' növekedni, és míg a' kö-
 zép levelei tömni kezdenek, öntö-
 zéssel táplálván addig. *szek*
 A' lei akarja még próbálhassa bü-
 tassal is szaporítani a' földet, s' így
 még lehet ilyen módon, ha az új
 növény közel a' földhöz, és még haj-
 tyák, még merzven az iznél hoz-
 zára, és úgy temetik el a' földbe,
 rajta hagyván az el oltott ágat a'
 tökéjén, míg még nem fogantzik,
 az után el kell merzeni a' tökéjét,
 a' föld és márvány ültetni.
 A' lei akarja hogy nagyobb virágja
 legyen, sok bimbót ne hadgyon
 rajta, hanem az aljassal le fog-
 gassa, sőt ha edgyer kezőt avagy
 leg feljebb hatmat hagy rajta
 annál nagyobb lesz, mivel pe-
 dig a' szekfül szalon mindenkor
 két

jól és egy keves for is van hozzá,
 az után emeljük edgyikből vagy ru-
 ra vízből, vagy a' poroknak edgyi-
 kából harmad részét a' panejhez ke-
 zést keverj öltve vele, és elter az
 egyveleges panejt redd úgy talban
 a' földben, az kiből a' virágnak
 vagy plantának gyökereit ültetd
 hogy éppen alaja első, az után
 öntözéssel kell a' szokás szerent ve-
 le banni.

A' fehér plantának, avagy virágnak
 gyökere leg' könnyebben veszen
 más színt magához, ha pedig több
 színnel akarod viragodat ékesi-
 teni több színt elegyíts öltve.

Ha vörös Rosa színné akarod virá-
 godat változtatni, föld meg jól
 a' berzent és nitkor meg hűt, föld
 le a' lever három hétig regele se,
 sőt öntözd vele, Ha hasonlóképpen
 ha zölde akarod, redd meg a'
 varju tövűnek meg er gyümöl-
 cser föld meg vízben, föld es
 csafard ki a' lever, ezzel is

ten

ten úgy ömörzöd. Azonkeppen ha
va legyen a virág ha safranyos víz
zel ömörzöd a még mondon kép
pen, avagy ha a még nevezet
varju tövisnek érelen gyümölcse
Lőrincz nap rajban meg szed
es meg főzöd sarga színt ad ev
vel ömörzven, (minekelőtte meg
főzned meg szárazítván.)

Ha meg valaki akarna hogy három
színi virágja lenne különbkülön
ben, vagy különbkülönben színi
virágok, edgyikkel reggel a gyö
kérnek oldalát s este ömörzöd,
másikkal pedig este mind két
oldalát, úgy hogy mindennap két
fele színi vízzel nedvesítged val,
törtetván a vizet es az időt, tud
nili: ha reggel az edgyik oldalát
edgyik színi vízzel ömörzöd, ma
sodszor más fele vízzel ömörzöd
meg azon oldalát mellyet reggel
hogy egy fele víz kezdet nap
jában

napjában ne érje azon oldalát így
egy virág három fele virágot terd

Esebből a növelből ha malivá ül,
terz hasonlokat terem.

Ha ön hat színi rolat akar, egy
fán lenni, velekedgyed azt, mikor
a rola csirázik, es imitat meg lát
czanak a csirai valahely egy ágat, es
a csirának alatta fűj egy fűrűs
kával az ágon lyukacsokat az ága
bdeig, egy tollal tocs abban főt be
seny lever, ha vereset akar, mas
ban zöldet, harmadikban sárgat, ne
gyedikben feketét, ötödikben keket
es kend be a jukacsokat.

Mi moddal változtathatni
el a virágok illatját.

Ha a virág magokba valamit jo
sagu vízben áztatjuk meg es az
után meg szárazítjuk úgy ver
guk

A VAD FÁRNAK ÜLTETÉSEK rül.

A' ki hasznoson akar vad fát ültetni
tartsa meg a' közönséges szokást,
hogy Sz. Mihály nap után mind,
gyárt ültessen minnek utánna a
fárul le' hull a' level.

Az oltárrul közönségesen
Az oltás kiválloppen öt félé, ne,
mellyek többekkel is élnek.

Az első leg közönségesebb, mikor a' to'
ket meg' halitják és agacsokat erde'
nek bele.

Második Mikor a' fa közé, és helya
közé dugják az agacsokat meg' nem
halitván a' tőket, és ez leg' régibb
oltás formája.

Harmadik Mikor a' fiatal agacsoknál
egy szemre a' ki a level és helya kö-
zön ki nő mind hállyatul le' mu-
czenek, és más fának helya közé
vonják ezt szemre való, avagy le-
velre való oltásnak nevezik. Íhtak

mozás

mozatnak is a' Peakolenál.

Negyedik lipra való oltásnak hállyak mi-
kor a' fiatal agacsoknál, a' ki meg' ham-
lik egy vagy két szemmel le' vonják
a' helyat, és azt más hasonló tenier,
deklégű fára vonják.

Ötödik Mikor a' fát meg' hálják és ab-
lak dugják az agacsokat.

Mikeppen kel oltani a' meg' hál-
ton fában.

Esete oltásra való fát kell elsőben va-
lasztani, választván pedig elsőben is
arra kell vigyazni, ha nagy, s' tenier,
deke a' tőke; mert a' nagyot s' te-
merdeket feljebb kell el' fűrészelni
a' kicsint és vékonyt alább, azt is meg'
kell tekinteni ha egyenlő a' fa avagy
görbe, - mert a' görbe tőket nem
menzheni olyan magasan el' mivel
nem áthat oly alkalmasan az a'
gacská benne; ezek mind az is,
meg' kell vizsgálni szorgalmasan,
melly helyet a' tőkének leg' tőrtab-
es' simább a' helya, ott kell önt el'
fűrészelni; de jól meg' kell tartani,

mozás

hogy a fűrészlésben ne' mozogjon a
tőke töve' vagy gyökere, mert igen
árt, erre is igen reá kell vigyázni, hogy
a fűrészlésben meg ne' lercsék a tő,
kének a helyén, azért nem kell ép,
pen által fűrészelni a tőke helyét ha,
nem valami kevelet rajta hadni, az
után jó eles' kessel fellyúl meg faragni
a tőket szép egyenesben.

Ez meg lévén jó eles' kessel aki által ér-
je a fat, hasíták meg a tőket nem
szinte a belin hanem mellene, a' kést
onnan fordítván a' honnan a' tő,
kének a' helye mind két felől szép
simá, hogy a' haladék jobban essék
kinele nem kellene' alább haladni ha,
nem csak a' mennyire az oltani va-
ló ágacskának kúskéges, mivel
mentül kisebb a' tőken a' haladék
annál hamarabb forrad meg, meg
halirván pedig a' tőket egy erős
fából csinált éket verj a' közepiben,
es alit addig tartod benne, míg
az ágacskát bele igazítod, annál
pedig el készítéshez egy néhany
dolgoz

dolog kívántatik, Elsőben hogy mod-
rával állanak az ágacskák a' tőke-
ben ne' keresztül egymásra, mert
egy rüt ágai lefektet, meg örököl-
ven a' fanak, hanem ha egy kevesse-
horgas, inkább ki szolgályn. Ennek
az ágacskának egy észrendos novisek
kell lenni a' kit meg ismerhet az em-
ber a' csomórul, mert valamennyi es-
mo az agón annyi észrendos, az a' es-
mo pedig mint egy gyűrű kereszt-
nyúl szolgal, azért mikor az oltás-
ra akarja valaki az ágacskát készit-
ni mindgyárt leg közelebb ahhoz a' es-
mohoz messe úgy meg pedig hogy
a' csomó olly egyenesen feküdjék a'
fan mint ha egy volna vele az a'
gacska. A' csomón alól kell pedig az
ágacskát faragni három hegele-
ni formára, el készíven pedig az
ágat eresztek belé a' tőkebe gyün-
gen, elsőben meg alátartván nyál-
lala' külső részére szolgáló helyét
meg nem kell leírni, az után van
nyalc

Vomnyak ki szép lassan az éket a földből az ágakokat helyéből ki nem mozdítván az után mebenek egy kis fa-helyet, a mennyi a tőkének a háladása, és fedgyek be vele, az után olto vialkkal kennyek be egészlen, vagy penig lágy teheri ganyjával olto ve gyűrt agyaggal fedgyek be felhül egészlen, s oldalság is, míg a háladék tart, de ez az agyag nélegyen veres, mert ki égési az agyag oltován, hogy penig ezt az első né érje zöld fa mohával be kell fedni, azt kerdzül a lefűrészelni fának helyével be kell körni, ugy penig hogy leg alabba' halirekig szolgallyon, kit fonallal szepen hozzá kell körni.

A ki penig agyaggal köri be hozgalmatosan kell vigyazni reá, hogy az végső kemecs kéjét be ne fedgye vele hogy akadály nélkül le fakadhasson, ezt a moral igen jó be fedni mert azon által

ki ver,

ki verheti magát, a dertül meg oltoalmaztatik.

A kik idején u. m. Februariusban oltoani akarnak szökkel vagy kenderrel köszek be a mohot, így meg nem vehi egy könnyen a hideg.

78. A hegyes magvu oltoani való gyümölcs ágacskaéknak hegyeit nem szükseleg elmerzeni, u. m. Almass körvéllyel. Hanem a köyes magu gyümölcs ágacskaéknak hegyeit gyakran szökkel el merzeni, u. m. Barack, Szilva &c.

Miképpen kell a fa közzé és helya közzé oltoani.

Ennek az oltoásnak is a tőkéjének olyannak kell lenni mint a háladási való oltoásnak, és ugy kell azt is el fűrészelni, felhül egyenelsen kell faragni, ennek ugyan a tőkéje, ennek ugyan a tőkéje sokkal természetesebb lehet, erre is reá kell vigyazni, hogy a hál leg simabb a helya ott kell el fűrészelni, és ott kell el faragni egyenelsen, az után

sele

Lék meg egyenlisen vésővel, vagy
 egyéb körni valóval, hogy meg ne
 haladgyék a' rökének a' helya az
 után dugják a' helya és fa közé,
 egy erős fabul csinált éket amyi
 melységre mint az oltó ág beme-
 lészen, de ne legyen igen reme-
 de az oltó ágaska, az ék se le-
 gyen remeделőbb az oltó ágas-
 kánál, ennek is a' belső része se-
 lionel egyenlisen legyen, meriz-
 ve a' külső része kerédelken
 mint az oltó ágaskánál, a' ki
 hasonló módon kell merzeni:
 Legyen a' merzes mindigart
 az izen alól egyenlisen az oltó
 részen a' ki a' fa fele fog lóla,
 galni, felig avagy tovább is be-
 noha némelyek igen idlyak hogy
 a' belül az ágaskánál meg ne
 sértsék, és bellyebb ne' messék
 a' belül de így igen remeдел
 volna azért némelyek azt tart-
 yák hogy a' belünek job' része

is el

is el merzlierni és annál keve-
 sebb üreget hagy maga mellett, más
 felől pedig a' külső helyat, csak i-
 gen gyengén vonnyák le, hogy a'
 belső zöld helyat semmikeppen
 meg ne sértsék, a' véget hegyes-
 sen hagyvan, az után ki vonvan
 az éket: ezt a' faragott ágaskat
 részék helyébe, úgy pedig hogy
 az ágaskánál zöld helya a' rök-
 kének helya felől, fellyul pedig a'
 rökön egyenlisen feteügyék, a'
 mint a' halitott fa oltásban.

Illyen ágaskákat ha remeдел a'
 rök három is lehet egybe remi-
 de úgy hogy egy ujri hosszagra
 legyen edgyike a' másiktól, az
 ágaskat nyállal meg áztatván
 és bele téven a' rökében, úgy kell
 az után vele bánni mint a' ha-
 litott fának oltásban.

Illyen oltással élhenni; kiválképpen
 mikor a' fa egy katti reme-
 de, és szép hím helya vagyon,
 az régi fákban is meg lehet a'
 kinek

a kinek erős és reméde helyek
vagyon u. m. Alma fa, körtvélly
fa, cseresznye fa, fűzfá, a kire né,
ha almat oltanak. Duranczai fűz-
va, Jüge fa, gesztenye fa.

Meo lehet az ilyen oltás magas a
páokban is a ki jó reméde.

Mivel az ilyen oltás nem lehet e-
lébb hanem a mikor a fa meg jó
avagy hámlik, az az mikor a
hellya el válik a fájától, a mely
vagyon, Marriusnak végen, Apri-
lisben, Majusban, is történni, mi-
kor immár a fáknak nem csak bimbó-
znak, hanem kiis fakadnak, a
melly ágacskák nem alkalmatosak
immár az oltásra, azért az oltá-
ni való ágacskáknál ilyen módor
kell tartatni, hogy idejében tör-
jék az oltani való ágacskát minck
előtte bimbóznak avagy ki fak-
kadnak az az Februarius vé-
gen, vagy Martius elein hold

Történet

Történet, avagy hamar utánna, a
pinczébe álsák ell, on 12. nap vagy
kevesebb ideig hadd álljék, az után ol-
tsák el, ha ki akarja csak akkor
vegye fel mikor oltani akarja, s
ideje mikor van az ilyen oltásnak,
u. m. Marrius végen, vagy Apprilis
elején. Nemellyek azt vették,
székben hogy ha az oltani való a
pákar, aletek törté le mikor a
nap in Taurino vel Capricorno va-
gyon, azt a fat melyet oltanak
előtte nem bányák a ferebogarak.

NB. A ki jól akar oltani akar mellyik
oltással, leg feljebb 12. nappal, leg
alább 9. nap: le törje az oltani va-
ló ágak, s assa el a pinczébe az
után ugy oltsa el ideje eljövén,
mert akkor igen teljes nedvesség
vel, s hamar el törle, s a ned-
vességül lassan lassan meg fohs-
ván, meg hervad, és a hártyák
ban is ugy maradván ki kell
vesztü, de ha egy néhány nap
előtte az oltásnak, le törle a
nedvesség

nehézség alább áll arra a helyre
az hol meg kell fogynodni, és így
hamarabb meg fogantat.

Miképpen kell szemre ol

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

Ehez az orrához elrendős fiatal
kell választani, a ki jól meg nő
és a kinek szép sima helye va-
gyon nem ráncos, remek
lehet mint a karmellők
ujnak, annak minden ágait le-
 kell metszeni, **2do.** Valami jó gyű-
mölcs fáról, melyek le az orrán
való ágacskát a ki azon nyáron
nő a ki, nap keletre vagy délre
az ag tetején, és a ki jó erős s
a kinek levele szatának végén
bimboskák avagy szemcsék
látnak.

Ezek a szemcsék közül is olyano-
kat kell választani, a kik leg job-
bak és erősebbek s nem szitán
a tetején lot inkább a közepin
vadásnak

vadásnak az ágacskák, a fele a
pat mind fáról kell le metzeni a
fáról, körül a meg neveset szemre a,
vagy bimboskát, egy darab helyes
kaval, kell le venni, a kinek
relem nélkül le vonhassanak ab-
ban áll nagyobb mérték.

Azért ezt a kis darab helyeskat
ki a bimbó levele körül vagyon
mellek körül mint egy pajsa-
kat hozzára kinek, felső része
főlebb, és az also része hegyes-
lebb legyen, kinek a közepin
álljon a szemcske, és az után
az szemre ezen ártul, mind
helyesül levelesül egy dara-
boska fajával együtt vágale a
vagy mellek ki az után a kinek
ujjával meg fogva, avagy a kinek
hegyével a bimboskát, és más két
ujjával a facskát vonnyák le, a
helyesül hogy meg ne szakadjon,
szép legyen hogy a bimbó és a
facska

28
facska benne ne maradjon
mert ha benne marad nem lehet
jó.

Minek utánna e meo vagyis tarsa
akir az ember a' fevelerül az ajaka
között vagy a' szájával, de a bim,
bot meo ne nedvesitse meg a'
tökeinek hajat meg nem ha-
liya, és a' fájatúl el nem valakya
de jól rá vigyazzon hogy a' va-
lasztásban meg ne sérse belőle
fát a' fa helyének pedig hafi-
tala így legyen, hogy a' melly he-
lyen kép lina, és fűre a' töke-
on jó és kecskel mitsék meg a'
fának a' helyat Deak T formara
egy kevesse hosszabbban hogy nem
mint a' bimbonek a' helya a' kit
le merzettel, az után egy arra
valo készített lina ekkor kinek
nem, igen hegyes, hanem valamen-
nyire tompa a' hegyi, valazdel
mind kecsfelől a' helyat fájatúl kö-
ziben dugván gyengén ezt az el-
közti

29
közti hogy bele férhessen a' le-
helyacska, de a' felső lineán avagy
merzettel nem kell ki nyitni a' he-
lyat, az után a' ki nyitott helynek
közepiben kell vormi a' le ham-
rú bimbót helyastúl, kit a' fa-
ránál fogva könnyebben lehet
harmadik le me szakasztak a' fa-
kafát a' száját róla, úgy helyhez-
tesse pedig hogy az alsó része a'
ki hegyesebb egy kevesse bellyeb
szolgályn a' hasadéknál, a' felső
rész pedig egyaránt legyen, a'
felső merzettel, és jól a' fura fel-
vigye, úgy hogy mindenfelől jól
be fedessék a' meg hafitott helytúl a'
merzes is nem a' nap éránt hand
annak ellenében legyen.
Ha illendőkeppen bele vonták a' se-
met, kösse jó modgyával be ken-
der szálal akár linnel de nem
kell igen meg szorítani, mert a'
nedvesség meg teked a' kötés
pedig úgy legyen hogy a' semet
be ne fedgye, se be ne kösse, ha-
nem

ném nyírva hadgya az után ken,
nye be oltó viákkal.

Ennek az oltásnak ideje mikor a fak
jól még hánlanak, és mikor meg
erősödnek az új növények, és növények
a kikerül a fennet kell le venni, ez
penig Juniának végén, és egész
Juliába s Augustusnak is elején tör-
ténik, az ilyen ágacsokat nem tar-
tatni sokáig, hanem azon a napon
kell mindogyant el oltani, mert ha,
mar még hervad, az oltás penig
legyen este fele mikor a nap nem
szolgál a be oltott fennecskére.

Ha ki még halott a formára a
fának helyét, s úgy oltott, még had-
hatty a fának tetejét, mikor pe-
nig jól meg fogantzik a be oltott
fennecske el mezhetti három ujni,
ra a bimbón fellyül oltó viákkal
be kenven.

Illyen fennre való oltással oltathat
mat, körtvélyt, és más magos gyü-
mölcsöket is, hamar is nőnek és gyü-
mölcsöz

mölcsöznek, de nem olly tartóssá
mint a halott oltások, de kiválte-
pen szolgál a kajfán barackra, spa-
nyol megyre, szilvára és másféle kö-
ves magu gyümölcsökre, Rosára is.

Miképpen kell Sipra oltani.

Előben az illyen oltás kiválte-
pén olyan fákhoz illendő, a' kito sok
nedvességgel bírnak, noha más
fákhoz is, mint a' fennre oltás
erre is igen igen fennekkel rak-
va való ágat kell választani a'
ki ez idej növény legyen, annak
az ágának is idejének kell lenni,
a' kére akarod venni a' sipot,
egyedül legyen a temerdeke-
gek is, mert egybekent semmi-
re való volna az oltás, ha edgyé
temerdekek volna a' malikenál,
mivel nem állana korossan, s'
nem is forradna őkre.

Arról az ágról a' kérd le akarod
venni a sipot (avagmint ma-
sok.

lok nevezik:) a gyűrűt, valah egy
vagy két egélséges szemet alol az
hol temerdekebb, és körös környül
misd által egytessen a helyat a
kin a szem vagyoni, s a kés foká
val feneged meg, és próbald az
után ha meg fordul a helyből,
és ha meg fordul addig had raj
ta, mi a kiből akarod oltani,
nake a helyat le nem húzod.

Avval pedig így bányát mesdel a
fának tetejét, és a közimódon ha
rom vagy négy részre vond le a
fának a helyat egy kevesse a
mint esmered a liphoz való te
merdekelegget, az után redd be a
lipot, és vond alabb a temerdé
legere mi meg teli áll, és
rossen áll benne, mellyet elzed,
be vehet. ha a gyűrűt vagy
lipon valami nedveséget látni
ki fivargani, de igen reá vi

gk

vigyazz hogy a vonásban valami
képpen által meg ne hasadgyék a
lip, alabb le hamesa a fat, hanem
csak a mi a lip reá mehet, e meg
lévén helyül a fa tengelyére, vony
ket vagy három fa levelet a ki a
nyekor csinállyon a gyűrűnek, hogy
a nap sugára ki ne lüsse. A te
tejében egy kicsinkét el vaghatsz
ha akarsz.

Hogy pedig szép új növényed lehessen
szarba a kiből oltass. Kés
racionkor mesdel a csemetének
a tetejét és nyisd meg, leke
lthor szép új növények verik ki
magokat al ilyen oltás szol
gal kiválkeppen azokra a fak
ra a kik más oltással nehe
zen foganodnak meg u. m. Feny
nye fa, Kájszár barack, Tseres
nye, Spanyol megye, Birs alma
olaj fa, Szeder fa, Füge fa, Ez ol
tással kell elni Majusban, no
ha Juniusban Juliusban is meg le
het

Másféle oltásokról, bujtásokról
és gyümölcs fák szaporítások,
ról.

Több oltani való módok is vadnak
mellyek által szaporithatni a gyü-
mölcs fákat, közönléesebb na-
lunk melly kiválképpen a kö-
lör szaporitjuk, e fele bujtatás-
sal lehet más fákat is szaporí-
tani, a melly fakenak aoi kö-
zel vadnak a földhöz s hajlandók
mellyet így vithetv véghez.

A melly fát akárh szaporítani ki-
tekerkor a s a mellett leg alab egy
bui mélyégű vermet, e még le-
vén hajcs még gyengén az a-
gat, és tedbe a földbe, úgy hogy
akem, a hantot a gyökere fátad,
mi kezd erősen be fedesek s ta-
kartalsek földel, a késnek hegye,
vel imit amon burkald meg a he-
gyet két lábnyira ki had a föld-
bül, melly melle egy karot verj
hogy egyenlesen kinőjön.

Ha pedig könnyen nem akarna haj-
lani hátul, az az, az also részén mel-
csik alól teheroz egy kis merzést.
rajta, ha pedig oldalassak több a-
gak volna a bujtando ágon
azokat le kell metzeni és nytsni
hogy csak a derek ág maradjon,
két vagy három elterendő mulva
mikor már jól meg gyökerezett
az el bujtart ág, el metzherni az
armyátul és máluva ültetherni.

E fele bujtatással csak nem min-
denféle fát szaporithatni, a ki-
nek közel van a földhöz hajlo aga
kiválképpen szederj fát a ki az
oltással nehezen foganodile meg
Oltak fát, bokros gyümölcsözö
csemetéket u. m. egrest, Sz. János
bölcskejet, s Rozát,

Az ágon való ültetéssel is nevelherni
fát, és szaporithatni, tudniük: mi-
kor az ágot az armyával le bakab-
tyák vagy le török, vagy le met-
czik és úgy reszile a földbe.
Annak modgya egynehány fele
először

Először egy szép egészes egyenes
elrendös ágat, a kin egy darab ra
valyi növes is legyen valakéan,
eszt az ágat minit két felöl el
kell metzeni, és úgy fel részt ve,
temben meg hajtván minit a ki
részt, jó liros földben el kell re,
metni; de előt rehen vagy ju ga,
nejt kell alája reteni, és jól meg
rapodogják a földet rajta, a két
végén is: akit a földben temetk
el:) le kell valsemni az áonak kül,
sö helyet hogy a nedvesség kön,
nyebben által hathassék.

Ha penig füveket vagy bokros a,
gakat akar valaki ilyenkeppen ül,
tetni, minck elöte elülre a véget,
a ki a földben megvan egy kis pő,
rőjtel avagy a fogával törje meg,
hogy halas legyen az után öntöz,
ze meg vízzel, fedgye be jól, de a
panelyt ezektől el távoztassa.

Ekkor oltraban **Ammer Ber Pius**
igen szép probalt modot prescribal
és azt vallya, hogy alio találko
dik

zik valami fa vagy bokros esmette
a kit elrendös ágón nem kapod
harmának, de két dologra kell vi,
gyazni, Elsoben hogy az also véget,
a kit el metozenck a köverkező fl,
strommal könsék be, u. m. Vég kö,
zönleges vialit egy vagy két lator,
Terpeninát fel vagy egy lator,
zönleges **Gyamat** 2 vagy 4 lator,
dele meg leveti keverjek jól öltve,
csinállyanak flastromot belöle, és
ez a flastrom nem engedi hogy
a termeket kerent-valo nedvessége
ki mennyen belöle, és más arfal,
más érkezzele hozzája ki miatt
meg kel foganodni.

Malodbor hogy a meg kett ágat
né dugják egyenelsen a földbe ha,
nem meg halitsak, és a felső re,
be ki áll m a földből, a közepi
penig a veremmel földet érje
a remerdekebb része és vége a kit
meg kenrek egyenelsen álljon, de
nem a földből ki, hanem a föld
ben két vagy 3. **Hoizure** egész
igya

így a középse réséből a' ki a földön
 fekszik sok gyökerek szarmaznak.
 Afelé közzül így igen örömet mo
 fogatónak, a' Fürtö, Olajfa, a' kir
 majd terdige kell a földben dugni, a'
 rusfa, Fügefa, Szederjfa, Birs alma
 fa, Nyomolya, szőlő venyige, a'
 csemereké közzül ezole, sz. Janos
 szőlőcskeje, Egres, Rosmarino, Fű
 nek közzül ezek, Salvia, Meniha,
 Isop, Szekfű, Oprus, majoranna
 Rusa, Cucurium avagy nyári vi
 ola,
 Jurással is olthatni, tudnili ha
 a közel való fiatal fát által fur
 ják, és más gyümölcsös fának az
 ágat hozzák beleje, de úgy hog
 mikor belé vannak, a' lyukba
 a' szemek meg né feresek, a' te
 tejét egyrehanj szemmel ki kell
 hadni, az után a' lyukat olto vi
 a' bal be' kell kenni, ehez a' fű
 ráshoz leg jobb a' Trácz fű
 a' ki belől őrös, ezzel a' moddal
 elnek a' kertekben kiválkeppen
 mikor a' cserekenye fában szőlő

ol,

oltnak elsőben melle plantálván
 a' szőlő, az után úgy megörökös
 ven, oltyak bele, és meg fogatod,
 van elmetzik a' szőlő tövével.
 Más különös mód a' mikor a' vad a
 vágy szelid fa a' kiben oltnak akar
 nálé olly közel legyen a' gyümölcs
 fához a' kiben oltnak akar, a'
 hogy ágai elérhessék, leg alabb
 egy rekmre legyen edgyik a' má
 siktól, ha rövidék az ágai, ha
 pedig illyen közel nem találta
 nle ollyan fa a' kinek tökéjében
 olthassanak, őshel assanak egy
 vermet, olly közel a' gyümölcs fa
 hoz a' mint mondani, a' vagy ta
 vojabb ha hosszak az ágai, és ab
 ban a' veremben ültessenek vad
 fát, a' kinek tökéjében olthassa
 nak, azt úgy kell telerczaka had
 ni, ki keletkező meteld le az ága
 it és a' rejtet is fűrészd el, és
 így egyenesítsd meg a' felit, és
 hasítsd meg mint a' fa közre va
 ló olthásokban fátás, az után

hajos

hajtás. le a gyümölcs ágat, és vonsz
 abban a helyekben, úgy hogy
 az anyjátul el ne merzessék,
 hanem rajta maradjon, de e-
 lebb a csomó alatt az agnak he-
 jat le kell faragni, a mint so-
 kas, a fajat is két felől, de a
 belül meg ne fercsele, és any-
 ra a mennyire a tökének te-
 merdekege vagyon, úgy von-
 nyák pedig bele, hogy a csomó
 a tökének tulso részén egye-
 nessen álljon, és hozzá forhas-
 son az után a töké haladékjára
 fa helyét néven, olto vialszal
 kemények be és moval a mint
 bokas kössék be.

Effele olta hamar meg foganszik
 merreledet vonson mind a
 tökére s mind az anyjátul, kö-
 zel az ágacska anyához erős
 karor kell vetni, kitől a gyamo-
 litassék, és a bétül ne ingadoz-
 tassék elzrendő mulvan mellek
 el az anyjátul, és a meg olton
 fat

fat ültessék máluva a hova tertzik
 ltollyára a kívül a gyümölcs fát, ha
 porithatni, noha nem olta hanem
 ültetés, kírul imitt amon emlékez-
 tem, az: mikor a gyümölcs fának
 gyökeréből fiatal csemétek nőnek ki
 és olly közel a földhöz hogy magok
 is gyökeret vernek, effele ki nőt c-
 meteket, minnek utanna valamennyi-
 re meg nőnek ki keletkez, vagy
 szel hold tölte felé bakafalsak el az
 anyjátul valami gyökérrel edgün
 és ültessék el, el vagyon a tertzet.

AZ olta nak idejéről.

It arra kell vigyázni hogy azokat
 a fát a kike idejében virágos-
 nak, idejében is oltsák, a mel-
 lyek közön kössen a teemenyes
 köves magu gyümölcs fát u. m.
 Monglola fa, Kajsin barack fa, co-
 resnye, medgy, Mirobolama, Silva,
 és több effeleket ezeket meg Februa-
 rius végén is olthatni, mikor az
 idő engedni kezd, de kenderen
 mohval

42
mohval jól be kell körni a hideg
ellen, Almat, Körtevel, és más
féle gyümölcsöt Martiusban és
Aprilis elein is, de kiválképpen
gyümölcs olto Boldog Aszkony
nap tájban, míg a fa ki nem fa-
kad.

Ha a fat hold nevelésére oltják,
nevelkedik ugyan, de kevés gyü-
mölcsöt hoz, ha pruno hold for,
tára oltják, lőke gyümölcsöt hoz,
de alája alacson lesz, a min-
mar oda fel is mondom az
oltani való ágacsokat hold rőke,
kor avagy egy kevesse utánna
10. avagy több nappal előre kell
le torni, hogy az oltás ujlág e,
tott essek, két avag 3. nappal,
így az oltás leg job avagy ha
akkor nem lehet annyi nap u-
tanina.

Ha azért három avagy négy nap
akár az ujlág előtt akár utánna
találkozának a Calendarium,
ban ellenköző jelek, kiválképpen
a Rák, és Scorpio avagy 8. ellen,
Kéz

43
Kéz és 8. Szegelerü tekintet, és
a mikor a kegyetlen szaki szél fú,
jobb inkább beket hadni, ^{és akkor oltani} a ^{szélben} kor,
jó és Berencses jelek uralkodnak.

Nemely mesterleves oltások,
rol mellyekkel a fák gyümölcserei
valtoztathatni.

Idején vagy későn gyümölcsözik a
fa ha a későn erő gyümölcsének
agából az idején erő fában ol-
tás: így idején erő gyümölcs
fa lében belőle.

Azért ha azt akarod hogy ide-
jén baraczkod legyen, oltasd be-
derj fába két hetnappal idejében
meg erik, hasonlóképpen ha
azt akarod hogy idején erő fá-
lód legyen, a főlő vészőre fia-
tal cserebánye fában oltasd, sáke-
kor fog erü, a cserebánye mi-
kor erik, de a főlő vésző legyen
fekete főlő vészőre. Nyosporat ha
szelid be derj fában oltás idején
meg erik, de előbb meg nedvesít-
sed az olto ágacsokat.

Hogy

Hogy peniglen idejen fiederjed le,
hessen a Fiederjet körtvély fában
avagy gelytenye fában olcsad, ha
pedio keson akarod hogy éjék, ol-
csad gyospolya fában avagy birsal-
ma fában.

Ha azt akarod hogy a cserefnyal
idejen éjék, úgy hogy más ese,
relanye fak meg akkor viragoz-
nak, olcsalan meket avagy me-
leg vizet toles & gyökerere; Ha az
almat avagy körtvélyt Birsalmata
ban, mindkett napjaig is meg
marad a fajan, es a Birsalmak
termekben oltozik, hogy el-
tendeig is el áll frissen, ha ki
keson ero cserefnyet kíván
szelid fiederjában olcsa.

Ha alma fában almat, körtvély-
fában körtvélyt, szilya fában, kil-
vat, baracke fában bacc. olcsanak
előzi az ember & gyümölcsözét.
Nemellyek magasabbban olcsanak,
az fa harnareb hoz gyümölcsöt,
de,

de nem lehet ^{olcsan} allando a vad fák
mindenkor job alatt olcsani a földhöz
közeli, mert a fa erős és tenyésző
léhen.

A Gyümölcsök finke változtatá-
sokint.
A finkeben meg változtatják ha
az olcsani való ágacsokakat minnek
előne olcsanak valami finke vi-
ben, allanyak, a mineműt finke
akcar az ember a gyümölcsökeben
hozni, avagy ha olyan fában ol-
tya az ember az ágat, a melly annak
előne veres finke gyümölcsöt hozon.

Igy ha ki azt akarja, hogy veres
almája legyen, az assa meg első,
ben az olcsani való ágat csuka
verben az után olcsa el, es ennek
a gyümölcse veres lehet, ismet
ha almat egetfában, avagy veres
fiederj fában, vagy fedete cseref-
nye fában olcsanak, veres almat
hoz es meg vereseb lehet minnek
utánna az el kezirett, es ma meg
saragott olcsanak csuka avagbale
verben alcsanyaké meg, ezzel a
me

sterseggel a' körtvélyt is veresse el,
nálharni,

Obs. Meg pirul az alina a' fajan, ha egy
cseber vizet téstnek alája úgy hogy
a' nap sugára alá reá szolgályn,
Tejer kedved legyen, ha azt fe-
jer nyár fában olrod.

Ezen kívül változtathatni a' gyü-
mölcsöknek színeket, ha két kü-
lön színe gyümölcs ágat véken
az ember, a' lők edgyaransuk te-
merdeklegében, és az színek is
egy-más érint elnek, melyek,
kel így cselekedgyél, mind a' két
ágat egyenewen két fele kell hali,
tani végig, és az után az edgyik
színe ágat a' másik színevel öfz,
ve kell kötni, az után olro vialz,
hal be kell kötni, és így meg fa-
ragván, a' szokás szerent olcsákbe
fele annak a' gyümölcsnek a' ki ab-
búl terem, olyan színe lesz, mint
az edgyik fele az ágának, a' másik
leszen olyan mint a' másik ág, ha
penig

penig a' fában oltani nem akarja
ültessé el a' földben, a' mint oda fel
irram a' fának szaporításokul,
így a' gyümölcsnek fele veres lehet,
fele fejer, vagy lárga, avagy más kü-
lön fele színe, ezzel az olással vál-
toztathatni színeket, az almanak,
körtvélynek, baracknak és egyéb más
gyümölcsöknek is.

Az gyümölcs színek változtatá-

Az ízben változtathatni a' gyümöl-
csot ha a' lavanyu gyümölcs ágat,
édes gyümölcs fában oltyak, és vi-
sontag az édeset savanyuban,
annak az izit tartja meg a' kiben
oltyak.

Ha az almát birsalma fában oltyak
jó édes almát nemz, ha barackkor-
oltának a' birsalma fában, barack
birs alma leszén rajta, visontag, ha
birs almát, barack fában oltanak,
birs alma barack nevedik rajta.
Ha a' mondolat barack fában oltyak
ígen képen meg fogantok és gyen-
ge

es gyenge magu lészen, csuda gyü-
mölésöd lészen ha az almar barack
fában olrod, akar a barackot alma-
ban.

A kémeny helyü gyümölcsöt meg
változtathatni, lajy helyüv, ha
a dionak akarod hogy lajy hejja
legyen, gyakorra ültessd egy hely-
bül másba, így a dionak nagyobb
beli lészen, es gyengébb, maga pe-
nig tonyesbb; Ha pedig a dionak
sevelem nélkül lei veszed a belit
es a fás kéreget a lei kéreget
áll benne gyengen lei fásded,
még nem lertven, es gyapoton
avagy papirolban vagy szőlő le-
vélben ültetd el hogy a hangyák
még ne edgyek, a melly fa abból te-
tem igen gyenge haju diót hoz.

Ha ki akarja hogy iron barack
ja legyen avagy salvalya vagy más
egyéb köves magu gyümölcse iron
legyen, tegye a magot három
vagy négy nap a vízben hogy a
mag

mag meg lajyujjon, az után vegye
ki szép gyengén a helyabol a ma-
got, s' annak a' magnak vékony
helyára, kis kesecskevel, vagy tö-
vel irjon a' mit akar, de ne igen
méllyen hogy meg ne lertodgyék
a beli, az után egy kis ruhában vagy
egyéb valamiben takarja bele s'
úgy ültesse el így a' mit a' magu
ira kivult annak a' fának gyü-
mölcsén a' melly arrul lész, a for-
ma meg latzik evvel a' mesterség-
gel véghez vihetni, hogy a' gyü-
mölcsön metzet irások vagy
egyéb kívánatos formák legye-
nek, tudniilik ha valami kemény
haju eretlen gyümölcsre perma-
csináló kessel betűket, vagy más
formákat metzenek.

Ha kinék kedve tartja, a minémü
formára akarja arra nevelheri a'
gyümölcsöt, ha elsőben agyagbul
vagy fából olyan formát csináltat
az minemut kíván akar emberi
átbra

ábrázolt, akár más állat, te,
 tegyédet vagy egyéb kezeletűt, a'
 formát pedig meg kell csinálni hogy
 kétféle vályon, és ismét ösve
 tehessék, ha aoyágból csináltak
 minek utánna még száradon, és
 két-félé metteztek, az utáni egy
 tenek méo fazékas által, ha a'
 gyümölcs ösven fele nagyságaa
 jut vörnyák reá a formát, és jól
 kössék ösve hogy elne vályok
 egymáshul, mikor a' gyümölcs ne
 vekiadni kezd, és a' formát be töl
 ti, de jól reá kell vigyazni hogy
 a' gyümölcs neke nagyságához le
 gyen alkalmaztatva a' forma ug
 hogy leni legyen igen szűk, se
 igen nagy hogy annak ürege
 be ne rölhesse, mert így igazán
 ki nem ábrázolja a' formát, ha
 pedig annul tart valaki hogy a'
 napnak sugari nem érven a gyü
 mölcsöt, meg ne vehessen és job
 bati meg értesen, lyukakat csi
 nálhat innit arrott a formán de
 ugy

ugy hogy az elő annyira be ne ferkez
 hessenek, hogy benne maradjon, és
 meg rothassa a gyümölcsöt, noha te,
 lám le vehetne ember a' formát
 minek utánna jól a' gyümölcsbe
 nyomdott, hogy a' gyümölcs an
 nál jobban meg erjék, evvel a me
 sterleggel formálhatta, mind almat
 körrellyt, birs almat, cziromot,
 és más egyéb gyümölcsöt is.
 Ha ki akarja hogy üvegben nevd
 lyen gyümölcsöt, mikor meg ki
 csin és az üveg bájjan be fer ak
 kor aletek tegye bele, ekeppen hogy
 a' fán ug meg nevededik vigyere
 hogy belöle ki nem vehetni.
 Vegesetre ha ki nagyra akarja ne
 velni gyümölcsét, olyan mester
 leggel elhet, p. o. Ha az almat
 meg olly nagyra akarja növelni,
 a' mint magában szokott lenni,
 válasszon valami szép almat,
 mint az ágon függ, de elne ba
 kazzha hanem a' mint a' virág
 ja volt julekzha meg vehetyn
 kin

híntén addig míg a magva vagyon
és abban a jukban erekszen egyne
hány répa magot így az alma i-
gen még nő, csak hogy a' maga
reernekben berent való izit elvess
n.

Az oltással is nagyobbak lehetnek a'
gyümölcsök, ha a' belid fából más
belid fába oltatnak, ugyan azon
egy nemből, hasonlóképpen a'
mely fának nagy ^{alma} almaja vagyon,
és abban más nagy oltványt
oltatnak.

Eképpen is igen még nő az alma
ha az almát, olyan belid fában
oltják akit magon neveltek,
éképpen mind barackkor mon-
dolat és egyéb gyümölcsöt még
nevelhetni.

Nagy barackkor, szilvát, s almát,
nevelhet valaki, ha négyféle
magot jó borokban ültet, egyet
regben jó földben, az utat fe,
négyet földtől fel az edényt
és azon egy lyukat furjon hova
mikor

mikor az magok ki kelnek, a co-
rájok csak híntén egy lyukon nő,
helszernek ki, a leik úgy ókve köre-
lőznek, hogy az utat csak egy cse,
mire lehet belőlök.

A' Birsalmát is nagy nevelhetni
ilyen módon, minek utánna im-
mar alkalmasint még nő, hajd
még mind a' gashul, és egy faze-
kat földel tölte meg, s abban duod
bele, s hadd állják betine az alma,
ott még érvén három annyi le-
ben.

A' gyümölcs fának nevelése,

^{vil.}
A' gyümölcs fák némelyek magon
inkább, némelyek inkább gyö-
keken, némelyek inkább a' fának
törviből ki ágazott csemeté által
nemzetnek, némelyek az oltás által.

A' magbul. Mondola, Felszenye, Ba-
raczk, Szilva, Ducánzei Szilva,
Mogyoro, Dio, Dactilus avagy
pálmának gyümölcse, Aegyptus fa,
Laurus azaz Borostyán fa, A

A gyökereit ki nőt aqakbul nem,
zernek Alma fa, és ahoz hason,
lok, kútvély, cseresznye, meggy, Bús
kenye, Tuge, sarób.

Melly fa' micsoda fában oltatni

Minden gyümölcs fa', akit olt,
hatni vagy vad vagy szelid fa',
ban, a' szelid fa' vagy olyan a' kit
magon neveltek, vagy olyan aki
a' fának törzéből nőt ki, és a'zt
egy kis gyökérrel elszakasztván
úgy ültették el, vagy olyan a'
kit beoltottak, ezek között leg
jobb az oltot fában oltani, az
után olyan fában a' kit a' fának
törzéből szakasztottak ki, ez u'
rán olyanban a'kit magon ül
tetettek: noha a' magon ki nőt
fa' nem szűkeleg volna beoltat
ni, mert a' nélkül is jó gyümöl
csöt hoz: mind ezeiben jobb ol
tani mintha vad fában.

De mindennek előtte arra vigáz
zon az oltó ember, hogy olyan
fa'

fa' fa' valahon az oltó ember
a' ki egy nemű, és hasonló az ol
tani való a'hoz, mert minél kö
zelebb a' hasonlatossága annál be
rekessebb az oltás, A végre a' ha
lonto gyümölcs fára hasonló gyü
mölcsöt jobb oltani, nem ragadom
aszt hogy a' gyümölcs fát, más
külömb nemű fában, avagy vad
fában is nem oltatni; mert
ez is jó leszeti, csak hogy annál
feljebb mondám úgy annál job
mert az egy nemű oltvány, és
a' szelid fában oltot is egy éven,
döben két annyit nőt, mintha
vad fában oltott a', azon ki,
vül a' gyümölcse is sokkal jobb i,
zú nagyobb és szebb.

Hogy pedig meg tudhassa az em
ber magában, mely fa' micsoda
fában oltatni alkalmasabb,
a'zt mintha fel jedzeni akar vad
fa' legyetni akar szelid a' kiből
oltani akarnak.

Alma

Alma vad almáfa, mindenféle
körtvélyre bírs almára is oltat,
m plantanusra, tűzfára juvár fara
ezen veres alma lében;

Körtvély, vad körtvély fara oltyák
isint pomagránátra, bírs almára
szederj fara, mondola fara, Ter-
penina fara, veres bédvaj fara, és
ezen veres körtvély lében.

Barack barack fara jobb, és ő,
regébb lében Szilva fara, mon-
dolara. Kajsin barackkor, kajsin
barack fara, mind az alud jobb
Veres Szilva fara oltani.

Tüger. Mondola fara, Jávör fara,
szederj fara, tüge fara,

Szederj. Jelenye fara, Bilefara,
alma fara Terpenina fara, vad
körtvély fara, Szilva fara Sperj fara
Nyar fara.

Dior Alma fara, Salagonya fara,
Pomagránáton, tűzfara, Aurust kö-
rös fara.

Duranczai Bilvat. vad körtvély-
re, bírs almára, almára közön,
seges szilvára, Jelenye Dio
fara

fara Tölgy fara, és bilefara.

Czeresznye vad czeresznye fara, még
Barack fara, Spanyol medgya, vagy
halyob medgye, megye, job cse-
renye fara oltani mert edesebb lé-
ben.

Birsalma Almara, Cirromor, alma-
ra, és bírs almara, ha czeresznye
laurus fara oltaniak igen jó izű cse-
renye terem rajta kibén loha le-
reg nem terem.

Az oltáshoz való agyagok és vi-
aknak el készítéséről.

A kik ugyan szorgalmatosan akar-
nak oltani, azok kiválkeppen való
móddal készínek el, az oltáshoz va-
ló agyagot vagy viaszot, ki né-
mind egy érem csinálnak, nemel-
lyek három részt jó sárga agyagot,
három részt lágy telen ganyjt veh-
nek, és e kemény jól öltve gyújják
vízzel vékonyon mint öntözven, ug-
yogy igen ritka és lágy mint légyon
ezel mint oltásban lehet hasi-
lat.

86 RMK I. 1596/a.

talál be könni, kenhetni, s mind
féle fán elott szerelme véte gyógyi
harini, ezt is nemmellyek masiken
csinállyak, mellyet most nememlik.

Az olto viaszhat is egynekhanypeppen ke
szile, nemmellyek viaszhat, cerpentina
és gyantát vehetnek, edgyikből annyit
minn masikból a viaszhat véte,
nyon merelike, és a gyantát appro
ra törte, mind a harimat egy vas
fazekaban reszile, meg olvasgatyale
egy fával jól öltve keverve, és mi
ker elolvadon egy edényben a ke
ben viz vagyon bele töltik, az u
tan a vizből keveve, a kezekkel
jól öltve gyurják darabokra, és
igen ragados volna, egy kis for
ralan linnal a kezeket gyakran
meg kenile.

Mások ilyenkeppen csinállyak, mo
tismitatott lenyő gyantát, viaszhat
edgyikből annyit vehetnek ki minn
a másikból, meg olvasgatyale
gyűrt valami edényben.

lap